

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Факультет міжнародних економічних відносин
та туристичного бізнесу
Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

Кваліфікаційна робота бакалавра
на тему: «ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВАЛЮТНОЇ
СИСТЕМИ В ЄС»

Виконала:

студентка групи УМФ-41

спеціальності 292 Міжнародні економічні
відносини

освітньо-професійної програми

«Міжнародні фінанси»

Очеретянюк В. В.

Керівник:

доц. Кондратенко Н. Д.

Рецензент: к.г.н., доц.

Ханова О. В.

Харків – 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Кафедра міжнародного бізнесу та економічної теорії

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінанси»

ЗАТВЕРДЖУЮ**В. о. завідувача кафедри міжнародного****бізнесу та економічної теорії****Чемчикаленко Р. А.**

_____

підпис

_____

ініціали, прізвище

“ _____ ” _____ 2024 року

ЗАВДАННЯ**НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**Очеретянко Вікторія Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові студента)

1. Тема роботи Особливості формування валютної системи в ЄС
керівник роботи Кондратенко Наталя Дмитрівна,
затверджені наказом по університету від “07” лютого 2024 року № 4002-5/343
2. Строк подання студентом роботи 24 травня 2024 р.
3. Перелік питань, які потрібно розробити
  1. Розглянути теоретико-методичні засади створення та функціонування європейського валютного союзу
  2. Провести аналіз ефективності поточного стану європейської валютної системи та перспективи її подальшого розвитку

4. План роботи

	Назви етапів роботи
	Вибір теми та робота з джерелами
	Узгодження плану роботи з керівником
	Написання 1-го розділу. Робота над висновками до 1-го розділу
	Написання 2-го розділу. Робота над висновками до 2-го розділу
	Робота над вступом та загальними висновками
	Попередній захист – 1 етап.
	Виправлення зауважень. Оформлення роботи згідно методичних рекомендацій
	Перевірка роботи на запозичення
	Попередній захист – 2 етап. Рецензування роботи
	Захист кваліфікаційної роботи в ЕК

5. Дата видачі завдання ___ 14 лютого 2024 р.

Студент

підпис

Вікторія ОЧЕРЕТЯНКО

ініціали, прізвище

Керівник роботи

_____
підпис

Наталя КОНДРАТЕНКО

ініціали, прізвище

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВАЛЮТНОГО СОЮЗУ	8
1.1 Створення Європейської валютної системи в рамках Економічного та Валютного союзу ЄС	8
1.2 Принципи та елементи Європейської валютної системи	18
1.3 Наслідки запровадження єдиної європейської валюти (євро)	30
Висновки до розділу 1	41
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОТОЧНОГО СТАНУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ	43
2.1 Сучасна роль євро у світових економічних відносинах	43
2.2 Стан та динаміка розвитку економіки ЄС в контексті Європейської валютної системи	48
2.3 Перспективи створення цифрового євро	67
Висновки до розділу 2	71
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Європейська валютна система є однією з ключових складових глобальної економічної архітектури, важливим інструментом фінансової стабільності та міжнародної торгівлі. Актуальність цього питання для світової економіки не може бути переоцінена, оскільки рішення, що приймаються в рамках Європейського валютного союзу, мають глибокий вплив на фінансові ринки та економічний розвиток у Європі та поза її межами.

В умовах глобалізації та постійних змін у світовій економіці, розгляд питань, пов'язаних з функціонуванням євро, взаємодією країн-учасниць Європейського союзу, а також впливом європейської валютної політики на глобальну фінансову стабільність стає надзвичайно важливим. Крім того, у зв'язку з необхідністю пристосування до вимог сучасного економічного середовища та зростаючої кількості викликів, Європейська валютна система регулярно переглядається та модернізується з метою збереження своєї актуальності та ефективності у світовому масштабі.

Проблеми розвитку європейської валютної системи є предметом наукових інтересів багатьох дослідників, оскільки розвиток європейської валютної системи має великий вплив на фінансові ринки та економічний розвиток не лише в Європі, а й у всьому світі. Тому можемо зазначити широке коло зарубіжних авторів, таких, як Анджелос Деліворіас (Angelos Delivorias), Рутан Бхаттачарія (Rutan Bhattacharyya), Надя Кальвіньо (Nadia Calviño), Девід Ховарт (David Howarth), Лючія Куалья (Lucia Quaglia), Пауль Грауве (Paul Grauwe), Пол Р. Массон (Paul R Masson), Пол М. Томсен (Poul M. Thomsen), Карні М. (Carney M.), Агнес Бенассі-Кере (Agnès Bénassy-Quéré), Франсіско Ледесма Родрігес (Francisco Ledesma Rodríguez) та інші.

Не менше уваги приділяється питанням розвитку європейської валютної системи та можливостям інтеграції до неї України і в роботах

українських дослідників, таких, як Безрукова Н., Свічкарь В., Темешева А., Аксапар З., Полагнин Д. Д., Борідка А. Ю., Дрималовська Х. В., Шаєганрад Е. П., Чугаєв О. А., Свічкарь В.А., Кулай А. В., Доценко О. В., Михня А. В. та інші.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження, здійсненого в кваліфікаційній роботі є виявлення сутності та ключових параметрів формування європейської валютної системи та перспектив її подальшого розвитку.

Для досягнення поставленої мети, в кваліфікаційній роботі ставляться такі завдання:

- дослідити теоретико-методологічні засади створення та функціонування Європейської валютної системи в рамках Економічного та Валютного союзу ЄС, її ключових принципів та базових елементів;
- визначити основні наслідки запровадження єдиної європейської валюти (євро);
- здійснити аналіз ефективності поточного стану європейської валютної системи та перспективи її подальшого розвитку;
- визначити сучасну роль євро у світових економічних відносинах;
- дослідити стан та динаміку розвитку економіки ЄС в контексті Європейської валютної системи;
- виявити перспективи створення цифрового євро.

Об'єктом дослідження є Європейська валютна система.

Предметом дослідження є вплив формування та запровадження європейської валютної системи на економічний розвиток країн Європейського Союзу.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених задач використано широке коло наукових методів дослідження. З використанням історичного методу досліджено поетапний хід формування та становлення європейської валютної системи в межах Економічного та Валютного союзу ЄС. Методи аналізу та синтезу було застосовано при визначенні принципів та елементів

європейської валютної системи. Також використано методи економіко-статистичного аналізу – табличний та графічний – для аналізу основних макроекономічних показників країн ЄС як результату функціонування європейської валютної системи. Метод дедукції було застосовано при виявленні сучасних тенденцій розвитку цифрового євро.

Основні результати дослідження:

1. Запропоновано аналіз наслідків запровадження євро здійснювати в залежності від поділу країн ЄС на малі та великі країни.

2. Доведено зв'язок між станом валютної системи країн Єврозони та їх ключовими макроекономічними показниками: динаміка ВВП, безробіття, інфляція, інвестиційна активність тощо.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що обґрунтовані в ньому теоретичні положення поєднують теоретичні підстави з практичними висновками та рекомендаціями. Це створює основу для майбутніх наукових досліджень у цій області і може бути корисним для українських підприємств, що мають зовнішньоекономічні зв'язки з країнами ЄС або розглядають можливість таких зв'язків. Також результати дослідження можуть бути використані при розробці державної політики щодо розвитку та підтримки європейської інтеграції України. Також результати дослідження доцільним буде використовувати в навчальному процесі, зокрема при викладанні дисципліни «Міжнародний бізнес».

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження доповідалися на IV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку бізнесу, фінансово-кредитних та облікових систем» (Харків, 2024) [1].

Структура і обсяг. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел. Роботу викладено на 82 сторінках (враховуючи список використаних джерел). У дослідженні є 12 рисунків та 3 таблиці. Список використаних джерел містить 51 найменування на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВАЛЮТНОГО СОЮЗУ

1.1 Створення Європейської валютної системи в рамках Економічного та Валютного союзу ЄС

Правова основа для створення Економічного та Валютного союзу (ЕВС) була закладена установчими договорами Європейського Союзу. Згідно з Договором про Європейський Союз, головними цілями ЄС є сприяння гармонійному та збалансованому розвитку економіки, створення ринку праці та підвищення добробуту населення. Ці цілі досягаються через створення як внутрішнього ринку ЄС, так і Європейської валютної системи.

Стаття 119 Договору про функціонування ЄС [1] передбачає, що дії держав-членів ЄС мають включати, серед іншого, запровадження єдиної економічної політики з вільною конкуренцією та встановлення незмінних обмінних курсів валют. Ці заходи спрямовані на досягнення цільових принципів, таких як стабільні ціни, міцні фінанси та стійкий платіжний баланс. Встановлення та здійснення єдиної економічної та валютної політики має сприяти забезпеченню стійкості та ефективності фінансово-економічної системи ЄС.

Історія формування валютної стабільності в Європі починається ще з ХІХ століття, коли вводився «золотий стандарт» та пізніше прийнято Бреттон-Вудську валютну систему на конференції 1944 року [2], де американський долар став валютним еталоном. Проте в 60-ті роки ХХ століття, під час війни у В'єтнамі, долар США зазнав девальвації, що призвело до значних коливань валют у країнах Європи.

У 1962 році Європейська Комісія висунула ідею створення єдиної валюти для ЄС з метою нівелювання залежності від зовнішніх валютних факторів, особливо долара США. У 1969 році глави європейських держав на

саміті вирішили розробити план для реалізації Економічного та Валютного союзу (ЕВС) до кінця 1970-х років, особливу увагу в якому приділялось створенню Європейської валютної системи.

Під керівництвом П'єра Вернера [3] було розроблено два альтернативних механізми для майбутнього союзу: встановлення жорстких обмінних курсів або поступова заміна національних валют європейською грошовою одиницею. Ця ідея отримала назву «план Вернера» і була підтримана Резолюцією Ради ЄС про етапне досягнення ЕВС.

Проте спочатку передбачалося встановлення жорсткої системи обмінних курсів, але вона виявилася неефективною через нестабільність долара США та різницю в економічних політиках країн-членів ЄС. У 1978 році було прийнято Резолюцію про створення Європейської валютної системи [4], яка мала за мету уникнути руйнівного впливу зовнішніх коливань на європейську економіку та стабілізувати обмінні курси.

Європейська валютна система складалася з трьох основних елементів. Перше - це спільна грошова одиниця «ЕКЮ», що створювалася на основі валютного кошика держав-членів ЄС з певними частками відповідно до їхньої економічної ваги у Співтоваристві. Ця система передбачала фіксовані частки кожної національної валюти в ЕКЮ, хоча пізніше ці частки можливо змінювалися через економічні зрушення.

Другий елемент - це спеціальний обмінно-курсний механізм, що регулював максимальні коливання національних валют у межах певного коридору, який коливався від 2,25% до 6%. Проте, під час економічної кризи 1992-1993 років, деякі валюти не втрималися у межах цього коридору через біржові спекуляції, що призвело до їхнього виключення з механізму.

Третій елемент - це фінансові механізми, що включали короткострокове фінансування інтервенцій, короткострокову валютну підтримку та середньострокове фінансування між державами-членами. Ці механізми були спрямовані на фінансову підтримку балансу платежів та обмінно-валютного механізму. Більш детально ці елементи Європейської

валютної системи розглянемо в одному з наступних підрозділів кваліфікаційної роботи.

Узагальнюючи, створення Європейського Економічного та Валютного союзу, заснованого на єдиній валюті, визнається одним із найважливіших проектів сучасності, який має значний вплив на міжнародну валютно-фінансову систему та світову економіку в цілому.

Європейська валютна система була запроваджена для об'єднання валют країн-членів Спільного ринку у спільну одиницю, ЕКЮ. Вона вступила в дію у 1979 році, замінюючи попередню «валютну змію». Система працювала за допомогою механізму обмінних курсів, який регулював відхилення валют від ЕКЮ. ЄВС, хоча й мала нестійкий початок, допомогла країнам-учасникам контролювати інфляцію і відновити економічне зростання. Вона стала міжвідомчим кроком на шляху до економічного та монетарного союзу. Основною метою ЄВС було забезпечення стабільності валютних курсів країн-членів Співтовариства.

Формування Європейської валютної системи відбувалося в межах створення Економічного та Валютного союзу. У 1989 році в іспанському місті Мадрид відбулася нарада Європейської Ради, яка була скликана для обговорення питання щодо створення Європейського Економічного та Валютного Союзу. Головний комітет під керівництвом голови Європейської Комісії Жака Делора оприлюднив звіт, відомий як «звіт Делора» [5], у якому рекомендувався поетапний підхід до реалізації Європейської валютної системи через три етапи.

Перший етап (1 липня 1990 - 31 грудня 1993) передбачав завершення створення Внутрішнього ринку ЄС, який описувався як зняття будь-яких перешкод для вільного руху людей, товарів, послуг і капіталу між державами-членами, а також тісніше економічне зближення та участь усіх держав-членів у валютному механізмі.

Другий етап (1 січня 1994 - 31 грудня 1998) включав в себе внесення відповідних змін до тексту Договору про Співтовариство 1957 року.

Важливим елементом цього етапу було додання до Договору про ЄС 1992 року статті 4, яка визначала напрямки Співтовариства до ЄВС, зокрема, узгодження економічної політики, фіксацію обмінних курсів та запровадження єдиної європейської грошової одиниці - ЕКЮ.

Рекомендація Ради ЄС від 10 липня 1995 року визначала створення умов для стабільності обмінних курсів як основний пріоритет для розвитку економічної політики держав-членів ЄС. Це передбачало встановлення стабільних макроекономічних умов, консолідацію суспільних фінансів та узгоджену політику у сфері оплати праці.

Автори концепції Європейського Економічного та Валютного Союзу стверджували, що досягнення головних цілей Європейського Союзу, зокрема забезпечення валютної стабільності, було б неможливим без впровадження певного централізованого контролю над грошово-кредитною політикою держав-членів, особливо у сфері бюджетного регулювання. Тому відповідно до статті 99 Договору про Співтовариство 1957 року (зараз стаття 121 Договору про функціонування ЄС) [1], держави-члени ЄС повинні відноситися до своєї економічної політики як до справи європейського значення і координувати її з Радою ЄС.

Рада ЄС мала за мету забезпечити більше зближення національних економічних систем, виявляти тенденції у розвитку економіки кожної держави-члена окремо та на рівні ЄС в цілому, а також надавати рекомендації щодо розвитку політики держав-членів. Стаття 101 Договору про Співтовариство 1957 року (зараз стаття 123 Договору про функціонування ЄС) забороняла надання овердрафтів та інших видів кредитування Європейським центральним банком або національними центральними банками держав-членів на користь інститутів ЄС або держав-членів, що сприяло фінансовій стабілізації.

Для участі у Європейському Економічному та Валютному Союзі держави-члени Європейського Союзу мали дотримуватися конкретних критеріїв бюджетної дисципліни:

1) не допускати перевищення 3% межі відношення бюджетного дефіциту до валового внутрішнього продукту держави-члена (з винятком суттєвих, але тимчасових випадків);

2) не допускати перевищення 60% межі відношення суми державного боргу до валового внутрішнього продукту держави-члена.

Додатково, згідно з новими положеннями Договору про Співтовариство 1994 року, було створено Європейський Центральний Банк (ЄЦБ) [6] у кінці другого етапу, який мав почати діяльність під час третього етапу ЄВС.

Третій етап (з 1 січня 1999 року до теперішнього часу) передбачав, що всі держави-члени ЄС мали просуватися у напрямку третього етапу, незалежно від їхньої готовності до запровадження єдиної валюти. Нові вимоги включали:

- відповідність національного законодавства держав-членів положенням Договору про Співтовариство та статуту Європейської Системи Центральних Банків щодо невторчання урядів у роботу центральних банків;

- досягнення високого рівня стійкого зближення економічних показників, включаючи цінову стабільність, стабільність фінансового стану, дотримання меж курсових коливань та тривалість зближення участі в обмінно-курсовому механізмі.

Рішення щодо відповідності цим вимогам приймалися на засіданнях глав держав або урядів держав-членів ЄС за рекомендацією Ради ЄС.

Третій етап Європейського Економічного та Валютного Союзу включав кілька важливих нововведень для держав-членів ЄС та самого Співтовариства/ЄС:

- інституційні перетворення;
- спільна економічна політика;
- спільна валютна політика.

Інституційні перетворення почалися з утворення 1 січня 1999 року Європейського Центрального Банку (ЄЦБ) та Європейської Системи

Центральних Банків (ЄСЦБ) [7], що діють згідно з Договором про діяльність ЄС та власними статутами. ЄСЦБ об'єднує ЄЦБ, банки держав-членів ЄС та Люксембурзький валютний інститут. Його основною метою є підтримка цінової стабільності в ЄС та досягнення інших цілей, передбачених в Договорі про ЄС, таких як сприяння вільному руху капіталу та зближення правових систем держав-членів.

Функції Європейського Центрального Банку (ЄЦБ) включають:

- ЄЦБ визначає та реалізує валютну політику Європейського Союзу;
- здійснення обмінних операцій з іноземними валютами, укладання договорів щодо обмінно-курсних систем з іншими країнами;
- ЄЦБ відповідає за утримання та розпорядження офіційними закордонними резервами держав-членів Європейського Союзу;
- ЄЦБ сприяє безперешкодному функціонуванню системи платежів на території ЄС.

Згідно зі статтею 127 Договору про діяльність ЄС, ЄЦБ також зобов'язаний сприяти безперешкодному здійсненню владними структурами пруденційного нагляду за фінансовими і кредитними установами та забезпеченню стабільності фінансової системи ЄС.

Ключові принципи діяльності ЄЦБ полягають у незалежності та невторчанні. Відповідно до статті 130 Договору про діяльність ЄС, ЄЦБ та національні банки держав-членів не можуть отримувати інструкції від установ ЄС або урядів держав-членів, а також не можуть втручатися в їхню роботу. Таким чином, контроль банківської системи держав-членів ЄС перейшов у сферу компетенції ЄС, що відповідає статті 121 Договору про функціонування ЄС про спільний інтерес держав-членів у сфері економічної політики.

ЄЦБ має юридичний статус і керується Керівною Радою та Виконавчим комітетом. Його штаб-квартира розташована в місті Франкфурті, Німеччина. Центральний банк діє в межах цілей та завдань, визначених у статуті його

функціонування, що детально розписані в Договорі про діяльність ЄС та Статуті ЄЦБ.

Європейський Центральний Банк також має кілька специфічних функцій [8]:

- ЄЦБ відіграє роль консультанта під час розробки актів ЄС або законопроектів національних урядів, які потрапляють у сферу компетенції ЄЦБ, має право давати висновки щодо стану справ відповідним органам ЄС або національним урядам;

- ЄЦБ єдиний має право санкціонувати випуск банкнот «євро» в межах Європейського Союзу;

- ЄЦБ разом з національними центральними банками збирає та узагальнює статистичну інформацію про національні владні установи та суб'єктів підприємницької діяльності в межах своєї компетенції;

- згідно зі статутом ЄЦБ, він має обов'язок складати й публікувати звіти про свою діяльність принаймні щоквартально;

- ЄЦБ та національні банки можуть брати участь у діяльності міжнародних фінансових організацій за умови дозволу від ЄЦБ.

Керівна Рада та Виконавчий комітет є органами ЄЦБ, які мають право приймати рішення. Керівна Рада визначає валютну політику, надає керівні вказівки з банківського регулювання та приймає рішення на виконання завдань, покладених на ЄЦБ. Виконавчий комітет здійснює реалізацію цих рішень, виконує рішення щодо валютної політики та організовує збори Керівної Ради. Таким чином, Європейський центральний банк відіграє надзвичайно важливу роль у формуванні та функціонуванні Європейської валютної системи.

Відповідно до статуту Європейського Центрального Банку також створюється Генеральна Рада, складена з президента, віце-президента та голів національних центральних банків держав-членів ЄС. Цей орган має кілька функцій, які, зокрема, здійснюють безпосередній вплив на Європейську валютну систему:

- Генеральна Рада відповідає за збір необхідної статистичної інформації;

- має обов'язок складати й публікувати звіти про діяльність;

- встановлює норми стандартизації бухгалтерського обліку;

- готує пропозиції з установаження фіксованих обмінних курсів;

- займається допоміжною роботою при фіксації обмінних курсів валют держав-членів ЄС;

- має право накладати штрафи на суб'єктів підприємницької діяльності ЄС за невиконання встановлених норм.

У перехідний період до третього етапу Європейського валютного союзу було створено Економічний та Фінансовий комітет, учасники якого надають висновки на вимогу Ради ЄС чи Європейської Комісії, спостерігають за економічною та фінансовою ситуацією та здійснюють інші функції [9]. Крім того, створено Європейський Інвестиційний Банк (ЄІБ) [10], який має значний статутний капітал та займається фінансово-кредитною діяльністю в рамках ЄС та за її межами. Його метою є підтримка розвитку різних секторів економіки через надання кредитів, технічну допомогу та інші послуги.

Зміни в економічній політиці ЄС відображаються в Договорі про функціонування ЄС, де держави-члени зобов'язані розглядати свою економічну політику як частину загальної стратегії ЄС. Також передбачено взаємні права й обов'язки щодо моніторингу економічного розвитку та фінансового стану.

Після початку третього етапу Європейського валютного союзу стало дієвим положення статті 122, яка дає Раді ЄС можливість надавати фінансову допомогу державі-члену у разі серйозних ускладнень, не залежних від її волі, зокрема, для мінімізації наслідків стихійних лих та інших природних явищ.

Також Договір про функціонування ЄС містить низку положень, зосереджених у статті 126, які регулюють бюджетний процес. Головною метою бюджетного регулювання на третьому етапі становлення

Європейського валютного союзу є уникнення надмірних бюджетних дефіцитів як передумова для введення єдиного європейського валютного простору [11, с. 51].

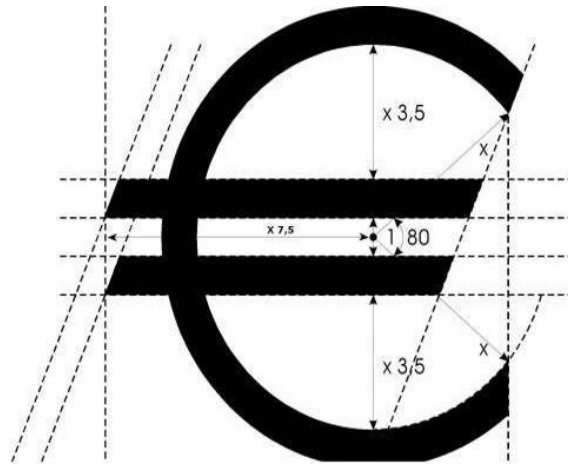
На цьому етапі було запроваджено спільну валютну політику, головним досягненням якої є введення єдиного європейського валютного простору - євро. Цей процес відбувався поетапно, щоб пом'якшити можливі негативні наслідки для економік держав-членів, які приєдналися до зони євро.

Другий етап створення Європейського валютного союзу завершився 31 грудня 1998 року, коли Рада ЄС встановила тверді фіксовані обмінні курси для валют 11 держав-членів ЄС, які виразили бажання приєднатися до зони єдиної європейської валюти та відповідали встановленим критеріям цінової стабільності. До цього кола країн входили Австрія, Бельгія, Ірландія, Іспанія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина, Португалія, Фінляндія та Франція. З цього моменту їх національні валюти перестали існувати незалежно і стали частковим виразом майбутньої валюти - євро.

Наступного дня, 1 січня 1999 року, євро було запроваджено у безготівковій формі для розрахунків за чеками, банківськими переказами і т.д. Це призвело до заміни попередньої розрахункової одиниці – ЕКЮ на євро. Відповідно до розкладу, не пізніше 1 січня 2000 року всі операції в межах ЄС мали здійснюватися у євро. Протягом цього періоду національні валюти держав-учасниць «Єврозони» залишалися платіжними засобами для готівкових розрахунків.

1 січня 2002 року, через 3 роки після запровадження безготівкового євро, євро випущено у готівковий обіг, а процес обміну старої валюти на євро тривав до 28 лютого 2002 року. З 1 липня 2002 року скасовано статус національних валют держав-членів, що вступили до зони євро, як платіжних засобів, та європейське грошове розмаїття остаточно пішло в історію [12, с. 285]. До сьогоднішнього часу до зони євро входять 19 держав-членів ЄС, з яких 11 були початковими, а решта приєдналися пізніше. Євро також

використовується як платіжний засіб на деяких територіях поза межами ЄС, як-от в французьких заморських регіонах та за договорами з Ватиканом, Монако та Сан-Марино. Графічне зображення символу євро представлений на рис. 1.1.

Рисунок 1.1 - Офіційно затверджені вигляд та розміри символу євро
Джерело: [12, с. 286]

Нові держави-члени ЄС були зобов'язані запровадити євро на своїй території протягом визначених угодами про приєднання до ЄС періодів часу. Литва, Болгарія та Естонія мали це зробити до 1 січня 2010 року, а Латвія, Польща, Румунія, Угорщина та Чехія - з 2011 по 2014 роки. Однак лише Естонія вчасно виконала всі вимоги і приєдналася до Єврозони з 1 січня 2011 року. Іншим державам-членам строк приєднання було відсунуто, але навіть в межах нового терміну це не відбулося через кризові явища в європейській економіці. Польща та Угорщина не мають чітких термінів приєднання, але зобов'язані це зробити у майбутньому.

Щодо Данії, їй надано особливий статус винятку («opt-out»), а Швеція ухиляється від обов'язку приєднання до євро через відмову вступати до Європейського обмінного механізму, який є передумовою для вступу до єврозони [13, с. 83].

У результаті, після 2015 року за межами Єврозони залишаються Данія та Швеція, якщо вони не вирішать односторонньо приєднатися до євро. Створення Європейського валютного союзу призвело до значних змін у взаємовідносинах держав-членів ЄС та поглибило інтеграцію між ними. Це також означає обмеження суверенітету країн-членів ЄС у галузі економіки, банківського та валютного регулювання. Однак ЄВС дозволяє побудувати внутрішній ринок ЄС без кордонів і досягти гармонійного розвитку та високої конкурентоспроможності між країнами Європи.

На початок 2024 року готівкова маса в світі становила 955 млрд євро, що робить євро другою за обсягом готівкових коштів валютою у світі після долара США. Також друге місце вона посідає у використанні при різних формах торговельних і фінансових операцій – обсяг євро становить понад третину – 35%. Крім того, у євро зберігалась 20,3% резервів іноземної валюти в національних банках країн світу.

Отже, створення Європейської валютної системи в рамках Економічного та Валютного союзу ЄС є ключовим етапом у процесі європейської інтеграції. Ця система була створена для координації валютних політик країн-членів, зменшення валютних коливань і зміцнення стабільності європейської економіки. Вона включає механізми валютних курсів, валютних резервів та монетарних засобів для забезпечення ефективного функціонування європейської валютної системи та сприянням макроекономічній стабільності в регіоні.

1.2 Принципи та елементи Європейської валютної системи

Європейська валютна система фактично є одним із ключових компонентів інтеграційних процесів в Європейському Союзі. Вона відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та ефективності фінансових відносин між країнами-членами ЄС. Розуміння принципів та елементів ЄВС

дозволяє краще оцінювати її роль у функціонуванні європейської економічної системи.

Основні принципи Європейської валютної системи визначаються її цілями та завданнями та включають такі складові:

1. Стабільність валют. Один з основних принципів ЄВС - забезпечення стабільності валют в Європейському Союзі. Це означає уникнення значних коливань курсів валют та підтримку їхньої надійності.

Європейська валютна система забезпечує стабільність валют в Європейському Союзі через ряд механізмів та інструментів. Одним з основних таких інструментів є спільна грошова політика, що контролюється Європейським центральним банком. Це дозволяє уникнути занадто великих коливань відсоткових ставок, що може негативно впливати на стабільність валют. Також ЄВС встановлює механізми для контролю та координації обмінних курсів між валютами країн-членів. Це допомагає уникнути занадто великих коливань курсів, що може викликати нестабільність на валютних ринках. ЄВС спрямована на забезпечення фінансової стабільності в усіх країнах-членах. Це означає контроль за фінансовим сектором, уникнення фінансових криз та забезпечення економічної стійкості. ЄВС сприяє координації економічної політики між країнами-членами, що допомагає уникнути дисбалансів та забезпечити стабільність в економічній сфері та включає різноманітні фінансові механізми підтримки, такі як Європейський стабілізаційний механізм, які можуть бути використані для підтримки стабільності валют та економіки країн-членів у випадку кризових ситуацій.

Ці механізми спільно працюють для забезпечення стабільності валют в рамках Європейського Союзу, сприяючи економічному розвитку та стійкості у регіоні.

2. Вільний рух капіталу. Європейська валютна система сприяє вільному руху капіталу між країнами-членами. Цей принцип сприяє збільшенню ліквідності фінансових ринків та зниженню обмежень для інвесторів.

Зазначене сприяння відбувається за допомогою низки механізмів, головним з яких стало введення євро як спільної валюти для більшості країн-членів ЄС, що спрощує проведення фінансових операцій та зменшує валютні ризики, які виникають при конвертації валют. Це стимулює інвестиційний клімат та збільшує обсяги капіталу, що пересувається між країнами-членами.

У забезпеченні стабільності фінансової системи в ЄС ключову роль відіграє Європейський центральний банк, який сприяє вільному руху капіталу шляхом контролювання відсоткових ставок та інших макроекономічних параметрів. Також ЄС має великий внутрішній ринок з вільним рухом товарів, послуг, капіталу та людей. Це створює сприятливі умови для інвестицій та розвитку бізнесу в усіх країнах-членах, забезпечуючи вільний доступ до фінансових ресурсів. ЄВС сприяє розвитку єдиного банківського простору в ЄС - Європейського банківського союзу [14], що спрощує банківські операції та забезпечує більшу ліквідність у фінансовій системі, що сприяє вільному руху капіталу.

Не менш важливою є робота ЄС працює гармонізацією правових норм та регуляцій в галузі фінансів та інвестицій, що сприяє збільшенню довіри інвесторів та забезпечує більш прозоре та стабільне середовище для руху капіталу.

Всі ці фактори разом створюють сприятливі умови для вільного руху капіталу між країнами-членами ЄС, сприяючи економічному зростанню та розвитку у регіоні.

3. Обмінні курси. ЄВС встановлює механізми для контролю та координації обмінних курсів між валютами країн-членів, що допомагає уникнути занадто великих коливань курсів та забезпечити стабільність валютного ринку.

Європейська валютна система (ЄВС) встановлює механізми для контролю та координації обмінних курсів між валютами країн-членів шляхом таких інструментів та процедур, як Європейський механізм обмінних курсів (ERM) та Європейський механізм валютних курсів (ERM II).

Європейський механізм обмінних курсів (European Exchange Rate Mechanism, ERM) [15, с. 101] був запроваджений Європейськими Співтовариствами в 1979 році з метою координації та стабілізації валютних курсів між країнами-членами. Основною метою ERM було створення механізму, який би дозволяв країнам досягати стійкості в обмінних курсах та уникати занадто великих коливань, що можуть виникнути на міжнародних валютних ринках. Основна мета ERM полягає у забезпеченні стабільності обмінних курсів між валютами країн-членів Європейських Співтовариств. Це допомагає уникнути зайвих коливань та забезпечує прозорість на міжнародних валютних ринках. Кожна країна-учасниця ERM має встановлений центральний курс для своєї валюти щодо євро або іншої валюти, до якої країна прагне прив'язати свою валюту. Ці центральні курси є основою для визначення діапазону коливань валютних курсів.

Обмінні курси країн-учасниць ERM можуть коливатися в межах певного діапазону навколо центрального курсу. Цей діапазон зазвичай визначається в процентному відношенні (наприклад, $\pm 2,25\%$ навколо центрального курсу). У разі занадто великих коливань валютних курсів країн-учасниць ERM, є можливість інтервенції з боку центральних банків для зменшення волатильності курсів. Крім того, країни здійснюють координацію своїх економічних політик для забезпечення спільних цілей стабілізації курсів.

Для багатьох країн ERM є першим кроком на шляху до вступу до Єврозони. Участь у механізмі дозволяє країнам наближатися до встановлення євро як своєї офіційної валюти та зміцнює їх економічні зв'язки з іншими країнами-членами ЄС.

У цілому, Європейський механізм обмінних курсів (ERM) відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності валютних курсів та підготовці країн до вступу до Єврозони, сприяючи економічній інтеграції та співпраці в Європейському Союзі.

Європейський механізм валютних курсів (ERM II) є важливим елементом системи валютного урегулювання в Європейському Союзі. Він створений для забезпечення стабільності обмінних курсів між валютами країн-членів, які не ввели євро, але мають намір приєднатися до Єврозони у майбутньому. Основна мета ERM II полягає в тому, щоб допомогти цим країнам досягти стійкості та зменшити коливання їх валютних курсів.

Основною метою ERM II є забезпечення стабільності обмінних курсів між валютами країн-членів Європейського Союзу, щоб уникнути зайвих коливань та забезпечити прозорість на міжнародних валютних ринках. Кожна країна, яка бере участь у ERM II, має встановлений центральний курс для своєї валюти щодо євро. Курси валют дозволяють колитися в межах певного діапазону (наприклад, $\pm 15\%$ навколо центрального курсу), і ці межі встановлюються для забезпечення стабільності та захисту від занадто великих змін курсів.

Країни, що входять до ERM II, можуть брати участь у Європейському валютному фонді. Цей фонд допомагає забезпечувати фінансову підтримку та стабільність у разі, якщо виникають проблеми з платіжним балансом або коливаннями валют. ERM II керується відповідними органами кожної країни-учасниці, а також Європейським центральним банком та Європейською комісією. Ці органи виконують роль у встановленні правил та механізмів функціонування ERM II. Участь у Європейському механізмі валютних курсів дозволяє країнам-кандидатам наблизитися до вступу до Єврозони. Це створює умови для плавного переходу до спільної валютної системи та сприяє фінансовій стабільності в цих країнах.

Загалом, Європейський механізм валютних курсів (ERM II) відіграє важливу роль у підготовці країн до вступу до Єврозони та забезпеченні стабільності та прозорості на європейських валютних ринках.

Європейська валютна система в загалом також забезпечує механізми консультацій та координації між центральними банками країн-членів та Європейським центральним банком. Ці механізми дозволяють вирішувати

питання, пов'язані з обмінними курсами, шляхом діалогу та співпраці. ЄВС здійснює постійний моніторинг обмінних курсів між валютами країн-членів для виявлення потенційних ризиків та проблем. Аналітична робота допомагає зрозуміти причини коливань курсів та розробляти відповідні стратегії.

Спільна валютна політика ЄС, яка включає в себе рішення щодо процедур фінансової стабільності, також має вплив на обмінні курси. Прийняття спільних рішень та стратегій сприяє узгодженому підходу до контролю курсів валют. Ці механізми спільно працюють для забезпечення стабільності та контролю обмінних курсів між валютами країн-членів ЄС, сприяючи економічній стабільності та забезпеченню довіри на фінансових ринках Європи.

4. Спільна грошова політика. Основним принципом ЄВС є спільна грошова політика, яка регулюється Європейським центральним банком. Цей принцип спрямований на забезпечення цільового інфляційного рівня та економічної стабільності в Єврозоні.

Спільна грошова політика Європейського Союзу базується на рішеннях та діях Європейського центрального банку та його системі національних центральних банків країн-членів, яка утворює Європейську систему центральних банків (ЄСЦБ).

Введення євро як спільної валюти Єврозони стало ключовим кроком у розвитку спільної грошової політики ЄС. Це забезпечує єдність валюти та сприяє стабільності валютного ринку в області євро.

Європейський центральний банк є незалежним органом, що відповідає за формулювання та виконання грошової політики Єврозони. Його основним метою є забезпечення цільового рівня інфляції та стабільності цін. Основною метою грошової політики ЄЦБ є збереження стабільності цін. Це досягається шляхом встановлення цільового рівня інфляції, який зазвичай становить приблизно 2% на річному рівні. Рішення щодо грошової політики приймаються Радою директорів ЄЦБ, яка складається з голів кожного

національного центрального банку та членів виконавчого комітету ЄЦБ. Ці рішення базуються на аналізі економічних та фінансових показників.

ЄЦБ використовує різні інструменти, такі як операції на відкритому ринку, щоб впливати на грошову масу та процентні ставки, з метою досягнення грошових цілей та співпрацює з національними центральними банками країн-членів для забезпечення виконання спільної грошової політики та координації дій у галузі монетарної політики.

Ці аспекти спільної грошової політики ЄС спрямовані на забезпечення стабільності фінансової системи, ефективного управління грошовою масою та інфляцією, а також сприяння економічному зростанню та розвитку в рамках Єврозони.

5. Фінансова стабільність. ЄВС прагне до забезпечення фінансової стабільності в усіх країнах-членах, що сприяє економічному зростанню та розвитку всього Європейського Союзу. ЄС сприяє координації економічних політик країн-членів, щоб уникнути дисбалансів та забезпечити стале економічне зростання. Це включає в себе моніторинг та аналіз ключових економічних показників країн, таких як інфляція, безробіття, державний борг тощо. ЄС та його інституції ведуть постійний моніторинг фінансових ринків та економічних процесів в країнах-членах. Це дозволяє вчасно виявляти проблеми та реагувати на них, наприклад, шляхом надання фінансової допомоги.

ЄС працює над створенням єдиного європейського банківського простору, що сприятиме стабільності та надійності банківської системи в усій Єврозоні. Європейський фонд стабільності надає фінансову допомогу країнам-членам, які зазнають фінансових труднощів, допомагаючи зберегти стабільність та запобігаючи подальшим кризам. В той же час, ЄС встановлює суворі бюджетні правила для країн-членів, щоб забезпечити сталу фінансову дисципліну та уникнути надмірного державного боргу.

Наразі актуальною для ЄС є ухвалена Стратегія «Європа 2030», яка визначає основні напрямки для досягнення інтелектуального та сталого

розвитку в ЄС. Вона орієнтована на підвищення конкурентоспроможності, зайнятості, освіти, боротьбу з бідністю та підтримку екологічно стійкого розвитку.

Зазначені принципи відіграють важливу роль у формуванні та функціонуванні Європейської валютної системи, сприяючи стабільності, надійності та ефективності її роботи.

Європейська Валютна Система спирається на три елементи:

1. Європейська валютна одиниця — ЕКЮ (нині замінений на євро)
2. Курсово-інтервенційний механізм
3. Кредитний механізм

ЕКЮ (European Currency Unit). Під час формування валютно-економічного союзу у Європейському співтоваристві, світова валютна система зазнала значних змін, таких як перехід від золотомонетного стандарту до плаваючих валютних курсів. Це призвело до загострення протиріч між зовнішньоторговельною та валютною інтеграцією.

У ЄС виникла ділова розбіжність: деякі країни підтримували жорсткі межі для коливань валютних курсів, а інші віддали перевагу вільному плаванню валют. Ця ситуація ускладнювала повномасштабну валютну інтеграцію в рамках Європейського співтовариство і потребувала пошуку нових рішень.

Для вирішення цих проблем і була запроваджена Європейська валютна система, яка спрямована на забезпечення стабільності валютних відносин між країнами ЄС. Ця система використовувала Європейську валютну одиницю ЕКЮ як резервний актив та платіжний засіб для розрахунків між центральними банками країн-учасниць. ЕКЮ складалася з фіксованих сум національних валют країн-учасниць ЄС, а її вагу визначали за допомогою економічних показників, таких як торговий обмін, участь в міжнародних розрахунках та валовий продукт країн-учасниць.

У 1979 році почала діяти Європейська валютна одиниця ЕКЮ, що була підтримана реальними активами країн-членів. Кожна країна внесла 20% своїх

золотих резервів і 20% доларових резервів для забезпечення емісії ЕКЮ, а решта 50% була покрита внесками країн-учасниць у їхніх власних валютах [16]. Кількість валюти в цьому кошику залежала переважно від таких факторів:

- частки ВВП країни-члена у загальному ВВП Співтовариства;
- частки експорту та імпорту країни-члена у внутрішній торгівлі Співтовариства;
- значення даної валюти як деномінатора на ринках капіталу та грошей (кількість операцій у цій валюті на обох ринках).

Вага валюти в кошику ЕКЮ обчислювалась як співвідношення між кількістю цієї валюти у кошику та вартістю ЕКЮ, вираженою у цій валюті. На відміну від цього, вартість ЕКЮ виражалась у одній з валют кошика, яка дорівнювала сумі цієї валюти у кошику та кількості інших валют ЕКЮ, перерахованої за їхніми центральними курсами.

Наприклад, на 6 березня 1995 року 1 ЕКЮ = 1,91007 німецьких марок (DM), при цьому в кошику ЕКЮ було 0,6242 DM. Таким чином, вага марки в кошику ЕКЮ становила $0,6242 : 1,91007 * 100\% = 32,68\%$.

З 1 січня 1994 року склад кошика було заморожено і включав у себе 12 валют, що представляли всі члени ЄС того часу (Австрія, Швеція та Фінляндія приєдналися до ЄС у 1995 році).

Як і зі спеціальними правами запозичення (СПЗ), вартість ЕКЮ була визначена на основі стандартного «кошика валют» країн-учасниць. ЕКЮ виконувала різні функції: була еталоном вартості, міжнародним резервом валют, засобом платежів, регулятором валютних курсів, і використовувалася у міжурядових позиках типу «своп».

Але ЕКЮ не могла служити звичайним засіб розрахунків за межами центральних банків Європейського Союзу через відсутність банкнот.

Заміна ЕКЮ на євро відбулася після укладення Маастрихтської угоди у 1991 році, яка набула чинності в 1993 році, і з початку 1999 року країни-учасниці почали використовувати єдину європейську валюту - євро. Для

введення євро в обіг, усі країни-члени мали відповідати жорстким критеріям стабільності, які були закріплені в Маастрихтських угодах [17]. Уже з початку 1999 року євро почало використовуватися як паралельна валюта, а з 2002 року - єдина платіжна одиниця у 11 країнах.

Структура та механізми функціонування ЕКЮ періодично переглядалися кожні п'ять років. Остання зміна валютного кошика відбулася у 1989 році. Офіційний обмінний курс ЕКЮ визначався через узгоджені офіційні курси кожної валюти, які потім перераховувалися в базову валюту і підсумовувалися. Щодня враховувалися різниці між ринковими та офіційними обмінними курсами для ЕКЮ та кожної національної валюти.

Механізм обмінних курсів країн Європейського Співтовариства встановлював пороги відхилень ринкового курсу національних валют від ЕКЮ та допустимі межі коливань ЕКЮ по відношенню до національних валют країн-учасниць. Зміни в обмінних курсах були обмежені на рівні не більше 2,25% відносно один одного та не перевищували 15% у внутрішньому діапазоні [18].

Емісія та розподіл ЕКЮ серед країн-учасниць ЄС відбувалися пропорційно їхнім міжнародним ліквідним активам. Це забезпечувало реальну матеріальну базу для ЕКЮ, що дозволяло їй виконувати різні функції, такі як визначення сигнальних показників відхилень ринкового курсу, регулювання валютних операцій та бути резервним активом для центральних банків країн-учасниць.

Функції ЕКЮ включали службу основою для визначення валютних відхилень, розрахункову одиницю для валютних операцій, засіб розрахунків між установами ЄС та резервний актив для центральних банків. Ці механізми сприяли успішному функціонуванню ЄС та допомагали країнам досягти певних успіхів у валютній інтеграції, хоча залишалися вирішені проблеми стабілізації валютних курсів та економічного розвитку.

Курсово-інверсійний механізм в Європейському Союзі [19] є ключовим інструментом для забезпечення стабільності валютних курсів між країнами-

членами. Основна ідея полягає в тому, що кожна країна утримує свій валютний курс в межах певних коливань щодо інших валют, зокрема, відносно євро.

Механізм працює наступним чином: кожна країна встановлює фіксований валютний курс щодо євро, який може колитися лише в межах певного діапазону, наприклад, $\pm 15\%$. Це означає, що курс валюти може змінюватися, але лише в рамках цього діапазону. Якщо валютний курс виходить за встановлені межі, це зумовлює необхідність у інтервенціях з боку національного центрального банку для зменшення відхилень та повернення курсу до нормальних значень.

Один з головних цілей цього механізму - запобігти надмірній девальвації або ревальвації валют країн-членів, що може призвести до небажаних наслідків для економіки, таких як збільшення інфляції або втрата конкурентоспроможності на міжнародному ринку.

Курсово-інверсійний механізм є важливим елементом валютної політики ЄС, який сприяє збереженню стабільності та передбачуваності валютних курсів між країнами-членами, сприяючи економічному зростанню та розвитку внутрішнього ринку.

Кредитний механізм у валютній системі Європейського Союзу є важливим інструментом, який сприяє забезпеченню фінансової стабільності та здійсненню валютних операцій між країнами-членами. Основна мета цього механізму - забезпечити ліквідність та фінансову підтримку для країн, які можуть потребувати додаткових ресурсів у валютних операціях.

Кредитний механізм в межах Європейської валютної системи передбачає такі принципи:

1. Країни-члени ЄС можуть укладати угоди про кредитні лінії між собою, що дозволяє їм отримати доступ до додаткових валютних ресурсів у випадку потреби. Це може бути корисно в умовах фінансових труднощів або непередбачених обставин.

2. Країни-члени можуть здійснювати валютні інтервенції за допомогою кредитного механізму, щоб впливати на курс своєї валюти або стабілізувати ринок валютних обмінів. Наприклад, це може бути зроблено для запобігання надмірної девальвації чи ревальвації валюти.

3. Кредитний механізм може використовуватися для надання фінансової підтримки країнам, які знаходяться у складних економічних умовах або потребують додаткових ресурсів для здійснення валютних операцій.

4. Кредитний механізм також допомагає регулювати ліквідність у валютних операціях, дозволяючи країнам-членам здійснювати ефективне управління своїми валютними резервами та операціями.

Ці аспекти кредитного механізму важливі для забезпечення стабільності та надійності валютних операцій у межах Європейського Союзу, сприяючи ефективному функціонуванню внутрішнього ринку та здійсненню економічного зростання.

Отже, елементи Європейської валютної системи включають механізми управління валютними курсами, курсово-інтервенційний та кредитний механізм. Ці компоненти спрямовані на зменшення валютних коливань, забезпечення стабільності валютних курсів, та підтримку ефективного функціонування європейської економіки. ЄВС грає ключову роль у координації валютних політик країн-членів ЄС та сприяє макроекономічній стабільності в регіоні.

1.3 Наслідки запровадження єдиної європейської валюти (євро)

Прибічники запровадження євро наголошують на перевагах, які вони бачать в цьому кроці. Одна з них - сприяння значному зростанню економіки держав-членів ЄС та забезпечення стабільності цін через зменшення інфляції.

За їхніми передбаченнями, це зростання економіки може мати місце через такі причини [20, с. 27]:

- заощадження коштів, які раніше йшли на закордонні операції через різницю в обмінних курсах, що призвело до заощаджень на вартості іноземної валюти (за оцінками Європейської Комісії, це призвело до економії близько 25 млрд доларів США);

- спрощення розвитку внутрішнього ринку ЄС, особливо у сферах банківських та фінансових послуг, через тісний зв'язок між єдиним ринком та європейською валютою (це було підтверджено в багатьох документах ЄС під гаслом «Єдиний ринок - одна грошова одиниця»);

- заощадження коштів на коливаннях обмінних курсів, оскільки наявність різних валют перешкоджає повному розвитку внутрішнього ринку без економічних кордонів;

- стимулювання інвестицій за рахунок зниження процентних ставок, оскільки державам-членам не доведеться підвищувати ставки для захисту своїх грошових одиниць від падіння, а інвестори не будуть потребувати більших доходів для захисту від несподіваних змін обмінних курсів та повернення боргів з високими відсотками.

Запровадження єдиної валюти викликає жваві дискусії. Прихильники євро звертають увагу на такі його переваги, як стабілізація цін та зниження інфляції. Інфляція ускладнює планування на довгу перспективу та робить прогнозування для підприємців менш впевненим, що призводить до різних цін на різних ринках, що суперечить ідеї єдиного внутрішнього ринку ЄС.

Прихильники єдиної валюти вважають, що це сприяє стабілізації цін через єдину банківську систему, що не залежить від урядів окремих країн. Це, у свою чергу, забезпечить стабільність європейської валюти, що стимулюватиме інвестиції та збереже кошти в європейських банках.

Проте опоненти єдиної валюти мають свої аргументи. Деякі нові держави-члени ЄС не готові до цього кроку, оскільки не відповідають повністю критеріям зближення, а деякі показники досягаються за рахунок

спеціального бухгалтерського обліку. Також існують побоювання, що це призведе до обмеження суверенітету держав-членів ЄС та зростання вартості життя через запровадження євро.

Незважаючи на скептицизм, єдина європейська валюта як основа Європейської валютної системи стає символом єдності та ідеї «Європи без кордонів». Однак не всі країни-члени прагнуть до цього: Данія та Швеція відмовилися від запровадження євро.

Данія у 2000 році провела референдум про вступ до зони євро, де більшість (53,1%) голосували проти приєднання до єдиної європейської валюти. Однак датські політики не відмовилися від ідеї провести ще один референдум з цього питання у майбутньому. В даний час курс датської крони прив'язаний до курсу євро.

Швеція, згідно з угодою про вступ до ЄС, зобов'язалася ввести євро на своїй території. Однак у 2003 році на референдумі 56% шведського населення висловилися проти введення єдиної валюти.

Кризові явища в економіці Європи 2010-2011 років, які почалися з боргової кризи у Греції, викликали серйозні турботи щодо майбутньої долі зони євро. Грецький уряд приховував реальний стан економіки та перекручував звітність, щоб відповідати критеріям євро, що призвело до великого бюджетного дефіциту та зростання зовнішнього боргу [21, с. 57].

Подібні кризові явища сталися і в інших державах-членах ЄС, таких як Іспанія, Португалія, Ірландія, Італія, через гігантський зовнішній борг та надмірні витрати. Тим не менш, більшість експертів вважають, що розпад зони євро малоімовірний через суттєву економічну та політичну значущість проєкту. Для зміцнення стабільності, багато держав-членів ЄС підписали Договір про стабільність, координацію і управління в економічному та валютному союзі, що встановлює обов'язок дотримання бюджетної дисципліни та нормативів щодо державного боргу.

Перехід до євро мав короткострокові наслідки на ціни. Великим компаніям не було складно переходити на встановлення цін у євро, оскільки

вони мали досвід роботи з різними валютами. Проте для малих компаній ситуація була складнішою. Жодна компанія не могла повністю перейти на ціноутворення в євро через використання споживачами національних валют. Інфляція у цей період зросла з 1,1% у 1999 році до 2,5% у 2001 році через збільшення світових цін на нафту і знецінення євро відносно долара.

Введення готівкового євро у 2002 році також мало свої наслідки. Річна інфляція у січні 2002 року збільшилася до 2,7%, порівняно з попереднім місяцем. Однак це зростання було пов'язане з підвищенням податків, цін на нафту і продукти харчування, а не з самим переходом на готівкове євро [22, с. 25].

У довгостроковій перспективі впровадження єдиної валюти сприяло ціновій прозорості та підвищенню конкуренції, що стримувало зростання цін. Інфляція залишалася на помірному рівні, навіть з урахуванням негативних цінових шоків на світових ринках, і була нижчою ніж у США.

Загалом, інфляційна дисперсія в країнах євросони значно зменшилася з 1990-х років і тепер майже досягає рівня дисперсії між штатами у США. Цей процес розпочався ще до введення євро, хоча у 1999 році на короткий час дисперсія трохи зросла. Проте з 2004 року вона знову знизилася до рівня 1999 року і продовжила зменшуватися до 2018 року [23].

Зменшення інфляційної дисперсії у 1990-х роках було наслідком зусиль країн-членів ЄС відповідати критеріям конвергенції. Тимчасове зростання дисперсії у 1999 році може пояснюватися декількома чинниками, зокрема:

- підготовка до вступу валютного союзу призвела до вирівнювання рівнів цін у країнах, що призвело до збільшеної інфляції у країнах з нижчими цінами і меншої інфляції у країнах з вищими цінами;

- зростання продуктивності праці у країнах, що наздоганяли інші, також вплинуло на інфляцію. Початкова різниця у продуктивності у секторі торгових товарів призвела до зростання зарплати, але це мало впливу на ціни товарів, проте зростання зарплат у секторі неторгових товарів призвело до збільшення цін.

Інфляційна дисперсія також може бути впливом різних етапів економічного циклу, різних реакцій на зміни валютного курсу та особливостей торгівлі країн Єврозони з країнами поза нею. Однак не слід чекати повної конвергенції інфляції у Єврозоні, оскільки деякі різниці в економіках країн-членів можуть залишатися.

Формування Європейської валютної системи також мало вплив на економічний розвиток. У перші роки існування євро, економіка Єврозони зросла в середньому на 3% щорічно, але цей ріст сповільнився у 2001 році через різні фактори, включаючи збільшення цін на нафту, падіння цін на акції та терористичні акти, що відбувалися в різних країнах ЄС. Тим не менш, до 2001 року безробіття впало до 8,3% завдяки економічному зростанню, структурним реформам і помірному зростанню зарплат [24, с. 234].

Визначити точний вплив упровадження євро на економічне зростання складно. З одного боку, рестрикційний характер монетарної політики під час створення Європейської монетарної системи гальмував економічний розвиток. Але це не має стосунку до країн, де впровадження євро призвело до зниження процентних ставок і стимулювало економічне зростання.

Темпи зростання ВВП майже не змінилися (приблизно 2% щорічно). Проте багато розвинених країн поза Євразоною досягли більшого зростання ВВП після 1999 року, ніж країни Єврозони. У цілому, макроекономічні тенденції в Єврозоні були порівняні з аналогічними в США та Великій Британії, проте в Єврозоні спостерігались кращі показники зайнятості.

Дисперсія темпів зростання ВВП між країнами Єврозони змінювалась протягом перехідного періоду. Деякі країни, такі як Греція і Фінляндія, зазнали різкого прискорення росту ВВП після впровадження євро, тоді як інші, наприклад, Німеччина і Італія, відчули спад у темпах економічного зростання.

Різниця в характері попиту та вплив єдиної монетарної політики також відігравали роль у динаміці ВВП країн Єврозони. Наприклад, країни з

високою інфляцією та низькими темпами економічного зростання мали низькі реальні відсоткові ставки, що стимулювало їхню економіку, в той час як країни з низькою інфляцією та високими темпами економічного зростання мали підвищену інфляцію [25, с. 87].

Не менш важливим був вплив введення євро на зовнішню торгівлю. У перші три роки після переходу на євро, конкурентоспроможність економіки Єврозони підвищилася завдяки помірній девальвації євро, що сприяло зростанню експорту. Це також позитивно відобразилося на поточному рахунку платіжного балансу, який у 2001 році перебував у невеликому профіциті, але пізніше, зі зростанням курсу євро, став дефіцитним.

Уведення євро також сприяло інтеграції ринків у Європейському Союзі шляхом усунення валютних ризиків у торгівлі всередині ЄС, зниження транзакційних витрат та підвищення прозорості цін. Наприкінці 2002 року 12% споживачів ЄС виявили більший інтерес до покупки товарів у інших країнах-членах ЄС, а 32% підприємств ЄС стали активніше працювати на зовнішніх ринках [26].

Оцінки показують, що упровадження євро позитивно вплинуло на торгівлю всередині Єврозони, збільшивши її на 5-15%, а не на очікувані 20-200%. З 1999 до 2006 року обсяги експорту та імпорту товарів усередині Єврозони зросли, а міжнародна торгівля з країнами поза Єврозоною також збільшилася. У 2020 році обсяги експорту досягли 2843 млрд євро, що майже вдвічі перевищує обсяги експорту з ЄС на зовнішні ринки (1932 млрд євро). Торгівельний обсяг всередині ЄС скоротився на 7% у порівнянні з 2019 роком. Щодо лідерів у експорті, Німеччина виступає на першому місці, відіграючи 22% від загального обсягу експорту всередині ЄС, за нею йдуть Нідерланди з 14%, а Бельгія, Франція та Іспанія мають однакову частку - 8%. Однак за аналізом географічної структури за 2020 та 2019 роки, видно, що країни, які зазнали найбільшого падіння в своїй частці експорту, це Кіпр (-27%), Мальта (-19%), Люксембург (-17%), а також Фінляндія та Франція (обидві -13%) [27, с. 80].

Щодо імпорту всередині ЄС, відбулося скорочення на 8%, де Мальта (-21%), Португалія (-14%), Словенія (-12%), Іспанія та Італія (обидві - 11%) зазнали найбільшого зменшення. Цікаво відзначити, що Німеччина є лідером за обсягами торгівлі з іншими країнами ЄС, маючи питому вагу в експорті на рівні 22% та в імпорті - 23%. Нідерланди також є важливим гравцем, експортуючи 14% товарів всередину ЄС, тоді як Франція має частку в 12%.

Обсяги експорту товарів ЄС в світовій торгівлі переважають обсяги імпорту, що свідчить про позитивний баланс торгівлі. У 2020 році цей баланс становив 217 млрд євро, що є зростанням на 191 млрд євро порівняно з 2019 роком. Слід зазначити, що починаючи з 2011 року, коли спостерігався невеликий дефіцит, торговий баланс ЄС став позитивним і тримався на цьому рівні. Найбільший профіцит був зафіксований у 2016 році на рівні 264 млрд євро. Хоча профіцит у торгівлі ЄС зменшувався у 2017 та 2018 роках, він знову почав зростати у 2019 та 2020 роках.

Щодо торгівлі послугами, впровадження євро спростило подорожі між країнами Єврозони, оскільки не було потреби обмінювати валюти після перетину кордону. Також євро стало популярною міжнародною валютою для туристів, що полегшило їхні подорожі за межі Єврозони.

Упровадження євро виявило значний вплив на фінансові ринки країн-членів Єврозони. Наприклад, деякі з них, такі як Ірландія, Греція, Іспанія та Португалія, скористалися меншими відсотковими ставками та покращеним доступом до кредитів. Це сприяло збільшенню покупок товарів, зокрема нерухомості, підвищенню вартості активів і продовженню строків кредитування.

Відсоткові ставки Європейського центрального банку (ЄЦБ), за якими банки Єврозони кредитувались, були нижчими, ніж ставки національних центральних банків, якби вони продовжили здійснювати самостійну монетарну політику. Це призвело до позитивних ефектів, таких як підвищення експорту Німеччини за рахунок зростання витрат у інших країнах Єврозони, але домінантним фактором складно визначити [28].

Євро також збільшило інвестиційний потенціал Єврозони, зменшивши ризик зміни валютного курсу для внутрішніх операцій та зміцнивши конкуренцію на внутрішньому ринку. Іноземні інвестиції між країнами Єврозони значно зросли з 1999 до 2023 року.

Перед уведенням євро фінансові ринки були в основному національними, але впровадження євро та спільне регулювання створили інтегроване середовище. Ринок короткострокових кредитів між банками швидко став повністю інтегрованим, так само як і ринок облігацій і акцій. Це сприяло об'єднанням і поглинанням у фінансовому секторі та дало додатковий зріст ВВП. Диверсифікація стала більш доступною для інвесторів, що зменшило ризики та дозволило робити більш ризиковані інвестиції.

Євро також сприяло посиленню фінансової відкритості Єврозони, яка відображається у зростанні активів та зобов'язань резидентів Єврозони за кордоном. Курс євро відносно долара зазнав коливань, але в цілому євро виявилось стабільною та сильною валютою.

Упровадження єдиної валюти має свої переваги, але також призводить до обмежень у монетарній політиці країн-учасниць. Тепер вони не можуть самостійно втручатися в зміну валютного курсу чи відсоткових ставок, щоб протидіяти зовнішнім шокам та негативним змінам у конкурентоспроможності своїх економік [29]. Більше того, одна монетарна політика може бути неоднаково корисною для різних країн через різні тенденції у динаміці цін, зарплат і продуктивності.

Звичайно, змінюючи валютний курс, можна зробити компенсацію для деяких негативних наслідків шоків, наприклад, девальвація може допомогти зберегти експорт у країні, що переживає рецесію. Однак надмірні коливання валютного курсу можуть самі стати джерелом нових шоків. У межах Єврозони легше стабілізувати курс євро в разі значних зовнішніх шоків, що сприяє стабільності.

Варто відзначити, що єдина монетарна політика стимулює країни до проведення антиінфляційної політики, особливо для країн, які мають тенденцію до більш рестрикційних заходів (наприклад, Німеччина), що також може мати позитивний вплив на інші країни. Однак занадто стримувальна монетарна політика може стати причиною критики і сприяти зменшенню економічного зростання та безробіттю. У кінцевому рахунку, умови вільного руху капіталу обмежують можливості проведення незалежної монетарної політики. Тому для протидії зовнішнім шокам важливі інші механізми компенсації.

Нарешті, світова фінансова криза показала як новий виклик для Єврозони, так і можливість для деяких країн знаходити стимули для приєднання або виходу з Єврозони. Однак вихід із Єврозони має свої ризики та складнощі, тому варто обдуманно підходити до таких рішень.

Наслідки психологічного характеру. Впровадження євро відчутно змінило сприйняття більшої частини населення, які відчують себе ще більше частиною європейської спільноти [30]. Це не дивно, оскільки цей крок дозволяє ще швидше розвивати інші напрями європейської інтеграції.

Оцінки процесу конвертації в євро були переважно позитивними: чотири п'яти частин населення вважають його добре організованим або дуже добре організованим. У 2007 році 69% відчули позитивний момент, що тепер євро стало законним засобом платежу, у той час як 21% відчули незадоволення. Загалом, більшість населення в країнах Єврозони були задоволені: від 51% у Греції до 87% в Ірландії, з невеликим меншим станом справ у Німеччині та Австрії [31, с. 4].

У 2019 році 65% населення вважало, що євро корисний для їхньої країни, порівняно з 56% у 2011 році та 51% у 2002 році. Ірландія, Люксембург та Фінляндія мали найкраще ставлення до євро, а Литва, Кіпр та Італія – найменше. Також, більшість вважають, що євро полегшив ведення бізнесу і порівняння цін в ЄС. Більше 80% підтримують більше координування економічної політики в межах Єврозони [31, с. 16].

Такі оцінки свідчать про загальне задоволення та позитивний вплив впровадження євро на щоденне життя та економіку країн Єврозони.

Валютна інтеграція має різні впливи на країни з різним розміром економіки, і це створює асиметрію в їхній взаємодії з єдиними валютами та спільною монетарною політикою. Ця асиметрія впливає на мотивацію країн у процесі приєднання до валютного союзу та вимагає розроблення компенсаторних механізмів.

Малі країни мають відносний вигреш у валютних союзах. Деякі дослідники вказують на те, що умови валютного союзу дозволяють малим країнам отримати переваги, які раніше були доступні лише великим економікам, такі як зниження ризику валютних коливань та менші витрати на центральний банк, що стабілізує валюту для більш відкритої малої економіки.

Після створення валютного союзу нову валюту активніше використовували у торгівлі, ніж сумарно попередні валюти. Це пов'язано з тим, що великі країни з великим населенням мають меншу частку в емісії спільної валюти в порівнянні з розміром їхньої економіки та населенням. Тому малі країни мають вигреш від інтернаціоналізації спільної валюти завдяки сеньйоражу. Крім того, більш відкриті малі економіки є більш чутливими до валютних коливань, тому захист від валютних ризиків завдяки колективній валюті для них є вигіднішим.

Деякі дослідження підтверджують відносний вигреш малих країн у валютних союзах, особливо до фінансової кризи 2008 року. Однак, результати можуть значно змінюватись в залежності від періоду досліджень. Наприклад, деякі дослідження показали, що більші країни демонструють менше зростання торгівлі всередині валютного союзу ЄС, а малі країни мають вищі темпи зростання реального ВВП [32, с. 21].

Також важливо враховувати, що малі країни можуть мати вищу інфляцію у валютних союзах, що може впливати на рішення про використання валютних інструментів. В цілому, приєднання до валютного

союзу дозволяє малим країнам отримати більшу економічну та політичну вагу, але це також створює виклики щодо збалансованості внутрішніх структур управління валютним союзом.

Валютний союз, хоча може приносити вигоду більшим країнам, також несе певні ризики для малих країн. Дослідження показують, що у межах Європейського валютного союзу великі країни мають меншу інфляцію, що може бути вигідним для стабільності валюти, але створює ризики для малих країн. Однією з таких проблем є волатильність цін між країнами ЄС, яка може бути вищою ніж всередині країн, особливо між Німеччиною та малими країнами-членами. Це може пояснюватися більшою ринковою силою великих країн, що визначають вартість євро.

Також важливо враховувати асиметрію валютного союзу, де монетарна політика фактично контролюється більшою країною-членом, що може призвести до втрат для малих країн в разі асиметричних економічних шоків. Деякі дослідники також зазначають, що у валютному союзі волатильність ВВП і інфляції може бути більшою, особливо якщо розмір країн-членів відрізняється [33, с. 23]. Це може призводити до більшої мінливості у економіці малих країн. Крім того, умови валютного союзу можуть призводити до зміни інвестиційних стратегій, зокрема, інвестори починають інвестувати в більш ризиковані активи в малих країнах, що може збільшити ризик фінансових криз.

Неоднозначні ефекти валютного союзу виявляються в асиметрії розміру економік країн. Дослідники зазначають, що монетарна політика у валютних союзах має різний вплив на малі та великі країни залежно від рівня боргу. Наприклад, при низькому боргу малі країни можуть бути зацікавлені у більш активній монетарній політиці, що допомагає стабілізувати економіку, тоді як великі країни можуть переважати більш пасивну стратегію [33, с. 56].

Також слід звернути увагу на те, що страхи малих країн щодо переміщення їхньої промисловості до великих країн-членів можуть бути завищеними, особливо у глибоко інтегрованих валютних союзах. Тобто

важливо враховувати, що валютний союз повинен бути останнім етапом інтеграції, а не першим.

Щодо зарплат та інфляції, виявляється неоднаковий вплив розміру країн на ці показники у валютному союзі. У найбільших економіках, таких як Німеччина, зарплати мають значний вплив на інфляцію та реакцію Європейського центрального банку, що може негативно вплинути на внутрішній та зовнішній попит у Єврозоні. У малих країнах цей вплив менший, але вони також стимулюють контроль зарплат, щоб зберегти конкурентоспроможність свого експорту.

Узагальнюючи наслідки запровадження євро для різних країн Європейського Союзу, представимо основні висновки в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Переваги та втрати від валютної інтеграції

	Велика економіка	Мала економіка
Причини виграшу	<ul style="list-style-type: none"> - краща збалансованість бюджету у кризові часи; - нижча інфляція у спокійні часи; - стримування зростання державного боргу. 	<ul style="list-style-type: none"> - зниження премії за валютний ризик; - менші витрати на функціонування центрального банку; - стабільність валюти; - сеньйораж внаслідок більшої інтернаціоналізації спільної валюти; - непропорційно більше представництво в керівних органах валютного союзу; - нижчі реальні відсоткові ставки; - менший дефіцит поточного рахунку; - прискорення зростання зовнішньої торгівлі та ВВП + краща збалансованість державного бюджету у спокійні часи
Причини ризиків	<ul style="list-style-type: none"> - непропорційно менше представництво у керівних органах валютного союзу; - вищі реальні відсоткові ставки; - ризик більшого рівня безробіття; - менший профіцит поточного рахунку. 	<ul style="list-style-type: none"> - втрати від асиметричних шоків; - моральний ризик; - реальна ревальвація валюти; - зменшення валових національних заощаджень у спокійні часи; - зростання зовнішнього і державного боргу.

Джерело: розроблено автором за даними [33]

Такі неоднозначні ефекти вказують на складність валютної інтеграції та необхідність ретельного аналізу перед прийняттям рішення щодо участі в таких об'єднаннях.

Великі економіки отримують певні вигоди від валютної інтеграції, такі як краща стабільність державного бюджету у кризові періоди, контроль зростання державного боргу та менша інфляція у мирні часи, але при цьому зазнають вищого рівня безробіття. Також для великих країн Євросони спостерігається вищий рівень витрат та доходів державного бюджету у порівнянні з ВВП, але це більше пов'язано з економічною моделлю Західної Європи, а не безпосередньо з валютним союзом.

Раніше відносні переваги малих країн, такі як швидкий ріст зовнішньої торгівлі та ВВП та краща стабільність державного бюджету, практично зникли після кризи 2008 року. Однак сама криза також призвела до значного зниження інфляції у малих країнах-учасниць валютного союзу. Загалом валютний союз зменшує схильність малих країн до дефіциту та великих до профіциту платіжного балансу (у порівнянні з ситуацією без валютного союзу), проте порівняно з малими економіками, великі економіки мають більш профіцитний торговельний баланс. Також варто зазначити, що у мирний період малі економіки мають тенденцію до зменшення валових заощаджень та зростання державного боргу.

Висновки до розділу 1

У висновку до розділу 1 кваліфікаційної роботи слід відзначити основні аспекти, які визначають успішність та стабільність цієї системи.

По-перше, створення Європейського валютного союзу базується на передбаченні деяких теоретичних принципів, таких як оптимальність валютної зони, макроекономічна стабільність, гармонізація фінансово-

економічних політик тощо. Ці принципи мають забезпечити ефективну та стійку роботу валютної системи в умовах європейської інтеграції.

Другий аспект полягає в методологічних засадах аналізу функціонування Європейського валютного союзу. До них відносяться вивчення валютних курсів, рівня інфляції, розмірів грошової маси, фінансової стабільності та інших показників, що дозволяють оцінювати ефективність та ризики функціонування валютної системи.

Нарешті, третій аспект стосується практичної реалізації теоретичних та методологічних аспектів управління валютною політикою та фінансовими інструментами в рамках Європейського валютного союзу. Це включає в себе розробку механізмів монетарного регулювання, координацію фінансових дій між державами-членами, забезпечення фінансової стабільності та вплив на економічні процеси в регіоні, зважаючи на наявність в структурі союзу як великих країн, так і малих, економіки яких реагують по-різному.

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПОТОЧНОГО СТАНУ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ

2.1 Сучасна роль євро у міжнародних економічних відносинах

У сучасному світі євро відіграє важливу роль у забезпеченні стабільності та розвитку міжнародних економічних відносин, оскільки має доволі широке використання. Євро є однією з головних резервних валют у світі, разом з доларом США, що робить її важливим фактором у міжнародних розрахунках і платежах. Багато країн використовують євро для міжнародних торговельних операцій, що підсилює його вплив у світовому економічному просторі. Євро також використовується як інвестиційний інструмент для здійснення фінансових операцій та здобуття капіталу на міжнародному рівні. Дослідженню ролі євро в сучасній глобальній економіці і присвячено цей підрозділ кваліфікаційної роботи.

Євро використовується для проведення міжнародних фінансових транзакцій, таких як міжнародні платежі, інвестиції та торгівля. Це стимулює попит на євро та робить його важливою валютою у глобальному фінансовому середовищі, оскільки не менш третини міжнародних платежів здійснюється саме в цій валюті.

В квітні 2023 року використання євро для міжнародних платежів впало до найнижчого рівня за останні три роки через збільшення частки долара США. Дані SWIFT свідчать про зменшення частки транскордонних транзакцій, проведених у євро, з 32,64% у березні до 31,74% у квітні. Водночас, використання долара зросло з 41,74% до 42,71%, про що свідчать дані на рис. 2.1. Незважаючи на це зниження, євро залишається другою найпопулярнішою валютою у світі для платежів через SWIFT.

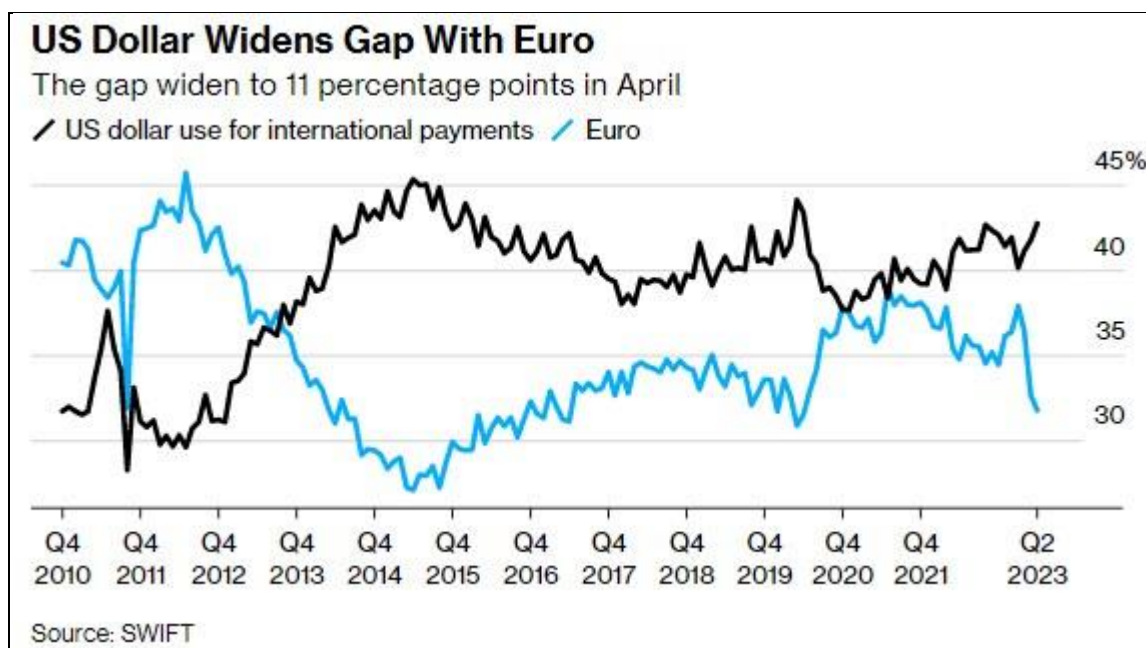

Рисунок 2.1 – Частка євро та долара в міжнародних розрахунках (2010-2023)

Джерело: [34]

Отже, євро відіграє важливу роль в міжнародних розрахунках і фінансових операціях. Це стало можливим завдяки широкому прийняттю євро в різних країнах, особливо в країнах-експортерах та країнах Євросони. Євро також використовується для здійснення міжнародних фінансових трансакцій, таких як платежі за послуги, інвестиції та погашення боргів, що робить його важливою валютою для міжнародного бізнесу та фінансових установ. Євро використовується для здійснення міжнародних інвестицій, таких як придбання акцій, облігацій та інших фінансових інструментів в євро зоні та за її межами.

У цілому, роль євро в міжнародних розрахунках дуже важлива, і вона продовжує зростати як у вирішенні торговельних питань, так і в міжнародних фінансових операціях.

Євро відіграє важливу роль у Спеціальних правах запозичення (СПЗ), що є резервним та платіжним засобом, який емітується Міжнародним Валютним Фондом (МВФ). Спеціальні права запозичення (СПЗ) є резервним

та платіжним засобом, який видається Міжнародним Валютним Фондом (МВФ) у безготівковій формі як записи на банківських рахунках.

Ці права були створені МВФ у 1969 році з метою підтримки Бреттон-Вудської системи обмінного курсу. Основна мета полягала в подоланні парадоксу Тріффіна, що виникає з протиріччя між міжнародним використанням валют та їх національною природою. Учасникам цієї системи потрібні були офіційні резерви, які включали у себе золото та іноземні валюти, для підтримки обмінного курсу та збереження стабільності.

Хоча спочатку СПЗ були призначені для створення резервів у межах Бреттон-Вудської системи, з часом система руйнувалась, і валютні курси перейшли до режиму плаваючого обміну. Світова спільнота вирішила зберегти СПЗ як резервний актив, хоча їх сфера використання обмежена і вони виступають, переважно, як розрахункова грошова одиниця для МВФ та деяких інших міжнародних організацій.

Євро є однією з основних валют, які використовуються у складі СПЗ разом з долларом США, японською єною, фунтом стерлінгів та китайським юанем. Такий міжнародний склад дозволяє збалансувати ризики та забезпечити стабільність у міжнародних фінансових операціях. Багато країн та центральних банків включають євро до своїх резервних активів, що включає СПЗ, що свідчить про довіру до стабільності та надійності євро як валюти для забезпечення фінансової стабільності. Євро використовується у фінансовому регулюванні та балансуванні міжнародних платіжних потоків через СПЗ, що дозволяє уникнути великих коливань в обмінних курсах та підтримувати стабільність у фінансовій системі.

У цілому, місце євро в Спеціальних правах запозичення підтверджує його вагомість та значення як валюти з міжнародним визнанням та використанням (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Склад кошика (ціна 1 SDR)

Період	США USD	Німеччина DEM	Франція FRF	Японія JPY	Велика Британія GBP
1981-1985	0.540 (42 %)	0.460 (19 %)	0.740 (13 %)	34.0 (13 %)	0.0710 (13 %)
1986-1990	0.452 (42 %)	0.527 (19 %)	1.020 (12 %)	33.4 (15 %)	0.0893 (12 %)
1991-1995	0.572 (40 %)	0.453 (21 %)	0.800 (11 %)	31.8 (17 %)	0.0812 (11 %)
1996-1998	0.582 (39 %)	0.446 (21 %)	0.813 (11 %)	27.2 (18 %)	0.1050 (11 %)
Період	США USD	Європейський Союз EUR		Японія JPY	Велика Британія GBP
1999-2000	0.5820 (39 %)	0.3519 (32 %)		27.2 (18 %)	0.1050 (11 %)
2001-2005	0.5770 (45 %)	0.4260 (29 %)		21.0 (15 %)	0.0984 (11 %)
2006-2010	0.6320 (44 %)	0.4100 (34 %)		18.4 (11 %)	0.0903 (11 %)
2011-2016	0.6800 (41.9 %)	0.4230 (37.4 %)		12.1000 (9.4 %)	0.1110 (11.3 %)
Період	США USD	Європейський Союз EUR	Китай CNY	Японія JPY	Велика Британія GBP
2016-2020	0.58252 (41.73 %)	0.38671 (30.93 %)	1.0174 (10.92 %)	11.900 (8.33 %)	0.085946 (8.09 %)
2022-2027	43,38%	29,31%	12,28%	7,59%	7,44%

Джерело: [35]

Зважаючи на місце євро в СПЗ, багато центральних банків світу зберігають частину своїх резервів у євро, що робить євро також важливим резервним активом для забезпечення фінансової стабільності та здатності країни впоратися з економічними труднощами.

Резервна валюта - це національні валюти провідних держав світу, які використовуються у міжнародних розрахунках. Цей статус надає переваги країні-емітенту, такі як здатність покривати дефіцит платіжного балансу своєю валютою та зміцнення позицій національних експортерів на світовому ринку. Проте, мати валюту у ролі резервної валюти також зобов'язує країну-емітента до певних обов'язків, таких як підтримання стабільності валюти, уникання девальвації та валютних обмежень. Крім того, цей статус зобов'язує країну приймати заходи для зменшення дефіциту платіжного балансу і

підтримувати зовнішню економічну рівновагу. Всім цим вимогам в повній мірі відповідає євро (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Розподіл за валютами офіційних валютних резервів у світі (2017-2022 рр)

	2022	2021	2020	2019	2018	2017
Долар США	58,58 %	58,80 %	58,92 %	60,75 %	61,76 %	62,73 %
Євро	20,37 %	20,59 %	21,29 %	20,59 %	20,67 %	20,17 %
Японська єна	5,50 %	5,52 %	6,03 %	5,87 %	5,19 %	4,90 %
Британський фунт	4,90 %	4,81 %	4,73 %	4,64 %	4,43 %	4,54 %
Китайський юань	2,61 %	2,80 %	2,29 %	1,94 %	1,89 %	1,23 %
Інші валюти	8,04 %	7,48 %	6,74 %	6,22 %	6,06 %	6,44 %

Джерело: [36]

Євро стала другою за популярністю резервною валютою після введення в обіг у 1999 році. Вона змінила частку в розрахунках та резервах, яку раніше мали німецька марка, французький франк і інші європейські валюти. Цей тренд збільшення частки євро продовжується, оскільки центральні банки активно диверсифікують свої резерви.

Не менш важливою геополітична є роль євро, що полягає в підсиленні позиції Європейського Союзу на міжнародній арені. Це дозволяє Європейському Союзу брати участь у глобальних економічних та фінансових ініціативах.

Як резервна валюта, євро створює альтернативу до долара США в міжнародних розрахунках та накопиченнях резервів центральних банків, що робить євро більш незалежним від економіки США та дозволяє країнам більш широко диверсифікувати свої валютні резерви.

Крім того, євро є символом європейської інтеграції та співпраці між країнами Європейського Союзу та підкреслює економічний та фінансовий зв'язок між країнами ЄС та сприяє поглибленню європейської ідентичності. Як одна з провідних світових валют, євро має великий вплив на міжнародні

економічні та фінансові відносини. Рішення Європейського центрального банку щодо процентних ставок та грошової політики можуть впливати на стабільність фінансових ринків по всьому світу.

Саме введення євро допомогло зміцнити економічну стабільність у країнах-членах ЄС, зменшуючи валютні ризики та сприяючи збільшенню торгівлі та інвестицій у регіоні.

Загалом, євро відіграє ключову роль у міжнародній фінансовій системі та геополітичних відносинах, підсилюючи вплив та значення країн Європейського Союзу на світовій арені.

2.2 Стан та динаміка розвитку економіки ЄС в контексті Європейської валютної системи

Економіка Європейського Союзу є об'єднаною економікою країн-членів, які утворюють ЄС. ЄС займає друге місце за обсягом економіки в світі у номінальному вираженні після США та третє за паритетом купівельної спроможності поряд із Китаєм та США (дані на 2018 рік показують, що ВВП ЄС склав близько 18,8 трлн доларів, що становить приблизно 22% світової економіки) [37, с. 12].

Офіційною валютою Євросоюзу є євро, що є ключовим елементом європейської валютної системи та другою найбільш використовуваною валютою у світі після долара США. Вона є офіційною валютою у 19 з 27 країн-членів ЄС та ще в шести інших європейських країнах.

Економіка Європейського Союзу побудована на внутрішньому ринку країн-членів, заснованому на принципах вільної торгівлі та високорозвинених соціальних моделях.

Оцінка ефективності європейської валютної системи вимагає врахування різноманітних макроекономічних показників, які відображають стан та динаміку економічного розвитку регіону. Для оцінки європейського

валютного союзу доцільно використати низку показників, таких як: валютні курси, інфляція, обсяги торгівлі, ВВП, безробіття, державний борг, динаміка інвестицій.

Стосовно валютних курсів, то динаміка курсів євро до інших основних валют (наприклад, долара США, юаня, єни) може вказувати на конкурентоспроможність європейських товарів та послуг на світовому ринку, а також на стабільність валютної політики. Особливо показовим є курсові коливання євро по відношенню до найвпливовішої валюти – долара США.

Європейський центральний банк зазвичай утримується від втручання у формування курсу обміну євро до інших валют, вибираючи замість цього рівень процентних ставок як інструмент монетарної політики. Після введення євро його обмінний курс значно знизився, особливо відносно долара США. Починаючи зі стартового курсу 1,1789 \$/€ (0,8482 €/ \$), євро впало до мінімуму 0,8228 \$/€ (1,2154 €/ \$) 26 жовтня 2000 року. Після появи банкнот і монет 1 січня 2002 року, що замінили інші національні валюти, євро почало поступово зміцнюватись і досягло паритету (1:1) з долларом США 15 липня 2002 року.

23 травня 2003 року євро перевищило свій первинний (1,1790 \$/€) максимум. В кінці грудня 2004 року воно становило 1,3633 \$/€ (0,7335 €/ \$). У 2005 році євро тимчасово послабило відносно долара, але у листопаді 2005 року знову почало поступово зростати, встановлюючи нові рекордно високі рівні. 15 липня 2008 року євро виросло до рекордно високого рівня 1,5990 \$/€ (0,6254 €/ \$). 23 липня 2008 року найвищим у своїй історії євро стало відносно японської єни (169,75 ¥/€), а 29 грудня того ж року відносно британського фунта (0,9785 £/€ або 1,0219 €/£). Однак внаслідок глобальної фінансової кризи було спостережено деяке зниження, оскільки євро уступило більш стабільним світовим валютам, таким як долар США та японська єна. Додатковий тиск на євро з початку 2010-х років викликали проблеми зі сплатою державного боргу деяких південноєвропейських країн, що увійшло в історію як Європейська боргова криза. З середини 2014 року спостерігалось

падіння євро через загрозу дефолту та виходу Греції з Єврозони. 15 січня 2015 року внаслідок захисних дій Національного банку Швейцарії відбулося різке знецінення євро відносно швейцарського франка (до 0,9816 ₣/€ або 1,0187 €/₣). Падіння євро відносно долара США припинилося 20 грудня 2016 року на рівні 1,0364 \$/€ (0,9649 €/ \$) — мінімуму з грудня 2002 року. З цього часу курс єдиної європейської валюти трохи підвищився на тлі стабілізації фінансової ситуації в Єврозоні. 15 лютого 2018 року він досяг рівня 1,2493 \$/€ (0,8004 €/ \$) — максимуму з грудня 2014 року. Однак євро почало знову плавно знижуватись, що тривало майже весь 2018 та 2019 роки.

Динаміка курсу євро до долара США за останні 5 років представлена на графіку (рис. 2.2).

Рисунок 2.2 – Зміна курсу євро до долара США (2019-2024)

Джерело: [38]

Упродовж 2020—2022 років, під час економічних труднощів, зумовлених пандемією COVID-19 та російським вторгненням в Україну, євро демонструвало як зростання, так і падіння відносно американського долара. 12 липня 2022 року євро вперше за 20 років досягнуло паритету з долларом США. На графіку (рис. 2.1) видно, що після двох послідовних років девальвації (2021-2022) євро відновилося у 2023 році, відзначившись зростанням на 3% щодо долара. Коли єдина валюта вступає в 2024 рік, вона

стикається з ландшафтом, насиченим економічними та політичними подіями, а також викликами, які можуть сформувати її траєкторію в найближчі місяці.

У другій половині 2023 року курс євро до долара продовжує падати на міжнародному ринку, триваючи дев'ять тижнів поспіль, особливо через очікування завершення циклу підвищення ставок в Єврозоні. Це відзначається як найдовший період спостереження за зниженням євро з моменту його запровадження в січні 2002 року. Від піка, що досягнув середини липня на рівні \$1,1277, курс валютної пари долар США/євро знизився на 5,6% і торгувався по \$1,070 за євро.

У 2024 році євро стикається зі складним ландшафтом, позначеним політичними змінами та економічними проблемами. Ключові події включають парламентські та президентські вибори в кількох країнах Єврозони, а виклики включають глобальні конфлікти, жорсткість бюджетної політики та проблеми з інфляцією. Нинішній шлях Єврозони сповнений також проблем, пов'язаних із постійними міжнародними конфліктами, зокрема в Україні, Ізраїлі та секторі Газа. У внутрішньому плані блок також має долати економічні випробування, зокрема щодо бюджету ЄС та обов'язкового зеленого переходу.

Прогнози щодо євро-долару різняться у великих банків [39].

ING Group дотримується позитивного погляду на євро, очікуючи, що він підніметься до 1,15 проти долара через уповільнення економіки США, що призвело до зниження процентної ставки ФРС. Однак він визнає, що слабке зростання єврозони може змусити ЄЦБ знизити ставки разом з ФРС, обмеживши підвищення курсу євро.

Bank of America також прогнозує, що EUR/USD досягне 1,15 до кінця 2024 року. Незважаючи на очікування слабого зростання в єврозоні, очікується, що валютна пара зміцниться через зниження ставки ФРС. За його оцінками, обмінний курс євро до долара занижений приблизно на 15%.

І навпаки, американський інвестиційний банк Citigroup очікує продовження економічної слабкості в Європі, спричиненої уповільненням

зростання споживачів і зниженням фіскального стимулювання. Він зберігає прогноз 1,02 для пари EUR/USD у найближчі 6-12 місяців.

Також інформативним є коливання євро по відношенню до валюти колишнього члена ЄС – Великої Британії – британського фунту стерлінгів. Звичайно, з часом відбуваються різні коливання в обмінному курсі між євро та британським фунтом стерлінгів. Під час фінансових криз або нестабільних періодів на світових ринках валют, коливання в обмінному курсі можуть бути значними. Наприклад, під час фінансової кризи 2008 року, євро втратило частину свого вартості по відношенню до британського фунта. Політичні події та вибори в країнах Європейського Союзу та Великобританії також можуть впливати на коливання курсу валют, скажімо, коли результати референдуму щодо Brexit в 2016 році призвели до значних коливань у курсі євро до фунта. Звісно, дії центральних банків, Європейського центрального банку та Банку Англії, щодо грошової політики та процентних ставок також впливають на обмінний курс між євро та фунтом.

Усі ці фактори спільно визначають коливання в обмінному курсі між євро та британським фунтом стерлінгів, створюючи різноманітність та динаміку на валютних ринках (рис. 2.3).

Рисунок 2.3 – Коливання євро відносно британського фунту стерлінгів (2019-2023 рр.)

Джерело: [40]

Протягом зазначеного періоду, курс євро відносно британського фунту стерлінгів змінився на $-0,76\%$ та станом на квітень 2024 року становив $0,8564\text{ GBP}$ за 1 EUR .

Не менш показовим є коливання євро по відношенню до іншої резервної валюти – японська єна.

Колівання євро по відношенню до японської єни може бути спричинене різними факторами, такими як економічні показники обох країн, геополітичні події, монетарна політика центральних банків та інші впливи на світові валютні ринки. Наприклад, якщо економічні дані Єврозони вказують на сильний ріст, це може підвищити попит на євро і призвести до його зростання по відношенню до інших валют, включаючи японську єну. З іншого боку, негативні новини або нестабільність в регіоні Єврозони можуть призвести до падіння євро в порівнянні з іншими валютами, у тому числі з японською єною.

Також важливо враховувати монетарну політику Європейського центрального банку (ЄЦБ) та Банку Японії. Рішення щодо процентних ставок, купівлі активів та інші кроки можуть впливати на вартість євро та японської єни на міжнародних валютних ринках (рис. 2.4).

Рисунок 2.4 – Колівання євро відносно японської єни (2019-2023 рр.)

Джерело: [41]

На графіку, зображеному на рис. 2.3 видно, що протягом зазначеного часу євро мав тенденцію до поступового укріплення відносно японської єни, яке загалом становить + 35,05 %.

І остання валюта, що є також резервною – китайський юань, динаміку коливання євро до якого ми розглянемо. Щоб описати коливання євро відносно китайського юаня, можна розглянути історію їхніх взаємин на міжнародних валютних ринках.

Після запровадження євро у 1999 році та його повного впровадження у 2002 році, курс євро відносно китайського юаня коливався в межах деякої стабільності, оскільки ці валюти були відносно новими у міжнародних валютних відносинах.

Після встановлення певної стабільності євро на міжнародних фінансових ринках, його курс став зміцнюватись відносно китайського юаня. Це було спричинене загальною популярністю євро як резервної валюти та підвищеним інтересом інвесторів до європейських активів.

Під час глобальної фінансової кризи євро втратило деяку стійкість, що відобразилося на його курсі відносно китайського юаня. Нестабільність у фінансових ринках спричинила коливання курсу євро. Після періоду кризи євро почало відновлювати свою позицію, що вплинуло на зміцнення його курсу відносно китайського юаня. Підтримка фінансової стабільності в Євросоні сприяла цьому процесу.

Останні роки характеризувалися деякою нестабільністю на міжнародних валютних ринках, зокрема у зв'язку з геополітичними подіями та торговими спорами між країнами. Це призвело до коливань курсу євро відносно китайського юаня з найглибшою девальвацією євро відносно юаня на початку 2022 року на тлі загальної політико-економічної нестабільності в Європі (рис. 2.5).

Рисунок 2.5 – Коливання євро відносно китайського юаня (2019-2023 рр.)

Джерело: [42]

Отже, курс євро відносно китайського юаня коливається в залежності від глобальних економічних тенденцій, політичних подій та інших факторів, що впливають на міжнародні валютні ринки. Протягом періоду, представленого на рис. 2.5, зміна курсу євро відносно китайського юаню становила +3,23 %, а поточний курс станом на квітень 2024 дорівнює 7,7468 CNY за 1 EUR.

Дослідження коливання курсу євро відносно інших резервних валют надає важливу інформацію про стабільність та конкурентоспроможність європейської валютної системи. Ці коливання відображають динаміку економічних змін, політичних подій і фінансових тенденцій в Єврозоні та інших регіонах світу.

Наприклад, підвищення курсу євро може свідчити про підсилення економічної стабільності в країнах Єврозони, що може бути сприятливим сигналом для інвесторів та міжнародних партнерів. З іншого боку, зниження курсу євро може свідчити про проблеми чи нестабільність у регіоні, що може вплинути на довгострокові інвестиції та ризик фінансових втрат.

Дослідження таких коливань дозволяє економістам, політикам і фінансовим аналітикам отримувати інформацію про економічне здоров'я та

потенціал європейської валютної системи, що важливо для прийняття рішень у сфері міжнародної торгівлі, інвестицій та фінансової політики.

Дослідження інфляційних процесів в європейській валютній системі має велику важливість з різних поглядів.

По-перше, воно дозволяє отримати оцінку економічної стабільності та рівня споживчих цін в країнах ЄС та Єврозони. Інфляція є важливим показником здоров'я економіки, і дослідження її динаміки допомагає прогнозувати можливі ризики та зміни в економічному середовищі.

По-друге, аналіз інфляційних процесів важливий для монетарної політики. Центральні банки використовують дані про інфляцію для прийняття рішень щодо встановлення процентних ставок та інших інструментів монетарного регулювання. Розуміння та прогнозування інфляційних тенденцій допомагає зберігати стабільність фінансової системи та підтримувати економічне зростання.

Рівень інфляції у країнах-членах Європейського союзу є важливим показником стабільності та здоров'я економіки, оскільки надмірна інфляція може вплинути на купівельну спроможність грошей та викликати негативні економічні наслідки.

В останні роки інфляція в ЄС взагалі була помірною, ціни на споживчі товари і послуги зростали, але не на вибуховому рівні. Така інфляція була спричинена різноманітними економічними чинниками, такими як попит і пропозиція, витрати на працю, енергетичні ціни і т. д. ЄЦБ має мандат з утримання стабільної інфляції у зоні євро, де використовується євро. Він доволі успішно використовує різні інструменти монетарної політики, такі як ставки рефінансування, щоб впливати на інфляцію.

Особливу увагу звертають на коливання цін на енергетичні ресурси, такі як нафта та газ, оскільки ціни на них в країнах ЄС можуть значно впливати на інфляцію, особливо у країнах з високою залежністю від імпорту енергоресурсів. Курс євро до інших валют також може впливати на інфляцію в ЄС, особливо в умовах суттєвого коливання валютних курсів.

Ці фактори разом формують динаміку інфляції в ЄС, аналіз якої є важливим для оцінки європейської валютної системи, економічного прогнозування та прийняття рішень у сферах грошової політики, інвестицій та фінансового планування.

За період з 1997 року до кінця 2021 року найвищий рівень річної інфляції в ЄС - 4,4% - був зафіксований у липні 2008 року. Особливої уваги заслуговує інфляційний сплеск 2022 року, коли в жовтні 2022 року інфляція досягла найвищого рівня за останні чотири десятиліття. Після кризи COVID-19 спостерігалось значне зростання цін на споживчі товари, що підтверджує звіт Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) за 2023 рік. Ціни почали зростати в 2021 році через швидке відновлення після пандемії та пов'язані з нею проблеми у ланцюжку постачання. Напад Росії на Україну також знову підштовхнув інфляцію вгору, а його вплив на ціни на енергоносії призвів до того, що в жовтні 2022 року вона досягла такого надвисокого рівня (рис. 2.6).

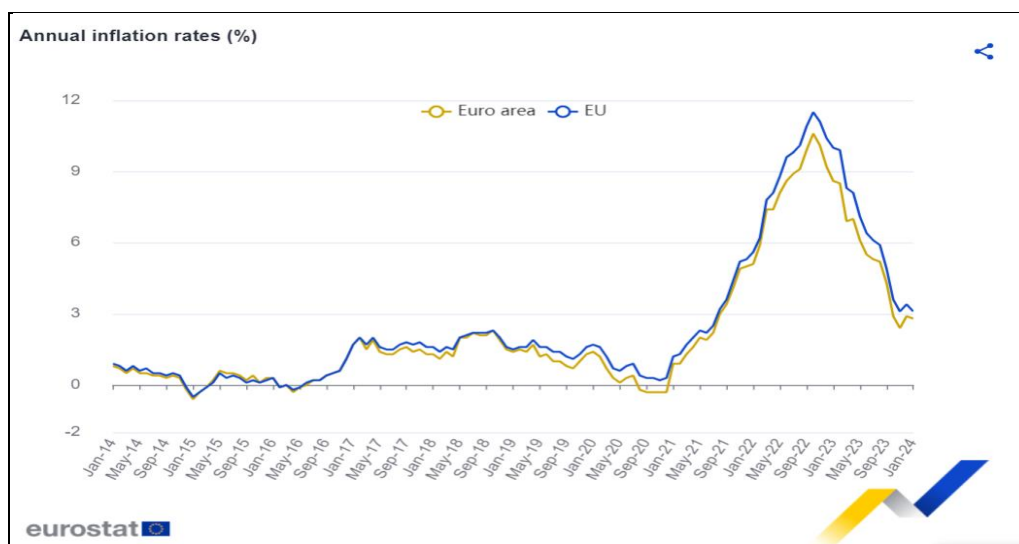

Рисунок 2.6 – Динаміка інфляції в країнах ЄС та Єврозони (2014-2024)

Джерело: [43]

Після цього піка річний рівень інфляції в ЄС та Єврозоні знижувався щомісяця, за винятком одного місяця в кожному з секторів. Інфляція в ЄС

поступово та послідовно знижується з моменту досягнення піку в 11,5% в жовтні 2022 року. У січні 2024 року річна інфляція в ЄС склала 3,1%, знизившись з 3,4% в грудні, згідно з даними Євростату, статистичного управління ЄС. У той же час річна інфляція в Єврозоні в січні 2024 року становила 2,8%, що нижче 2,9% у грудні і значно нижче 8,6%, зафіксованих у січні 2023 року.

Отже, дослідження інфляційних процесів в європейській валютній системі є важливим інструментом для розуміння та управління економічними процесами, що впливають на добробут та стабільність країн у регіоні. Крім того, дослідження інфляційних процесів дозволяє оцінити вплив зовнішніх факторів, таких як геополітичні події або глобальні економічні тенденції, на економіку Європейського союзу. Це допомагає аналізувати ризики та приймати ефективні заходи для забезпечення стійкості та розвитку регіональної та світової економіки.

Динаміка експорту та імпорту товарів та послуг є важливим показником внутрішньої та зовнішньої економічної активності, а також наявності торговельного балансу. Стан зовнішньої торгівлі товарами та послугами в ЄС представлений на рис. 2.7.

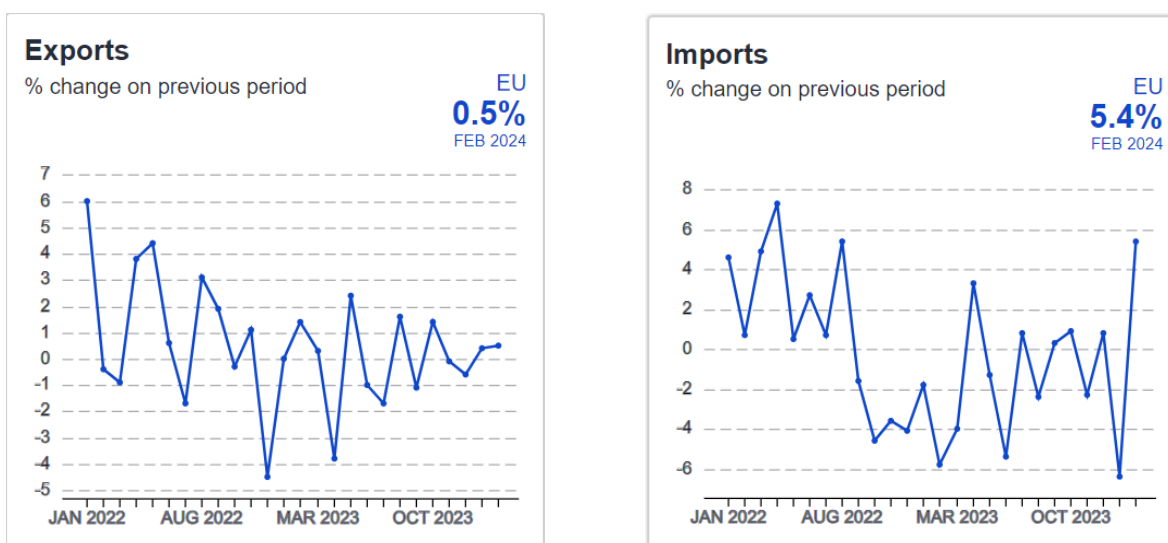

Рисунок 2.7 – Показники експорту та імпорту ЄС (2022-2024), % до попереднього періоду

Джерело: [44]

У 2023 році обсяги зовнішньої торгівлі товарами та послугами ЄС склали 6,3 трлн євро, що становило 21,5% у відношенні до ВВП. ЄС утримує частку у світовому експорті товарів та послуг на рівні 16,6%, а у світовому імпорті – 15,8%. Несільськогосподарська продукція переважає в структурі торгівлі товарами ЄС, складаючи понад 90% вартості. Серед промислових товарів найбільш поширені машини, електричне та транспортне обладнання, а також хімічна продукція. Сільськогосподарська продукція займає близько 9% у структурі торгівлі ЄС.

У 2023 році позитивне сальдо зовнішньої торгівлі товарами ЄС значно зменшилося, скоріш за все через зростання вартості імпорту, особливо це стосується продукції паливно-енергетичного комплексу. Торгівля послугами показала тенденцію до зростання у 2023 році після падіння у 2022 році (експорт зроста на 16%, імпорт – на 4%). Сальдо зовнішньої торгівлі послугами збільшилося до 122 млрд євро. Основні види послуг у торгівлі ЄС включають комп'ютерні, транспортні, фінансові, професійні та інші комерційні послуги [45].

Найважливішими торговельними партнерами ЄС є Китай, Швейцарія, Велика Британія та США.

Зростання ВВП свідчить про економічний розвиток та підвищення добробуту населення, але важливо також враховувати рівень його розподілу між країнами та соціальними групами.

Звітні дані щодо ВВП країн Європейського Союзу (ЄС) з 2008 року вказують на складну та різнопланову динаміку у періоді з початку світової фінансової кризи до нинішнього часу.

У період після світової фінансової кризи (2008-2013 рр.) країни ЄС, подібно до багатьох інших країн світу, стикалися зі складнощами. Більшість країн ЄС зазнали спаду в економічному зростанні, а деякі навіть потрапили в рецесію. Цей період характеризувався великими втратами робочих місць, фінансовими труднощами та зростанням безробіття. Після періоду спаду (2014-2019 рр.) настала поступова тенденція відновлення, коли багато країн

ЄС відновили позитивні темпи економічного зростання. Це було сприятливою перспективою, оскільки країни ЄС здійснюють тісну торгівлю між собою та іншими країнами ЄС, що сприяє загальному підвищенню економічної активності. Глобальна пандемія COVID-19 суттєво вплинула на економіку ЄС. Більшість країн ЄС знову стикалися з економічним спадом у зв'язку з локдаунами, обмеженнями у виробництві та збуті товарів і послуг. Однак в реакцію на це уряди країн ЄС впроваджували різноманітні заходи підтримки економіки та бізнесу.

Щодо динаміки ВВП останніх двох років, то європейська економіка, маючи мінімальний показник, уникнула рецесії наприкінці 2023 року. За даними Євростату, ВВП 20 країн, що користуються євро, за жовтень-грудень залишився на одному рівні порівняно з попереднім кварталом, де у липні-вересні було зафіксовано зниження на 0,1%.

Варто зазначити, що економіка ЄС в цілому, яка об'єднує 27 країн-членів, також уникнула рецесії, що зазвичай характеризується двома підрядними кварталами економічного занепаду. За весь 2023 рік ВВП зросла на 0,5% як в Євросоні, так і в ЄС.

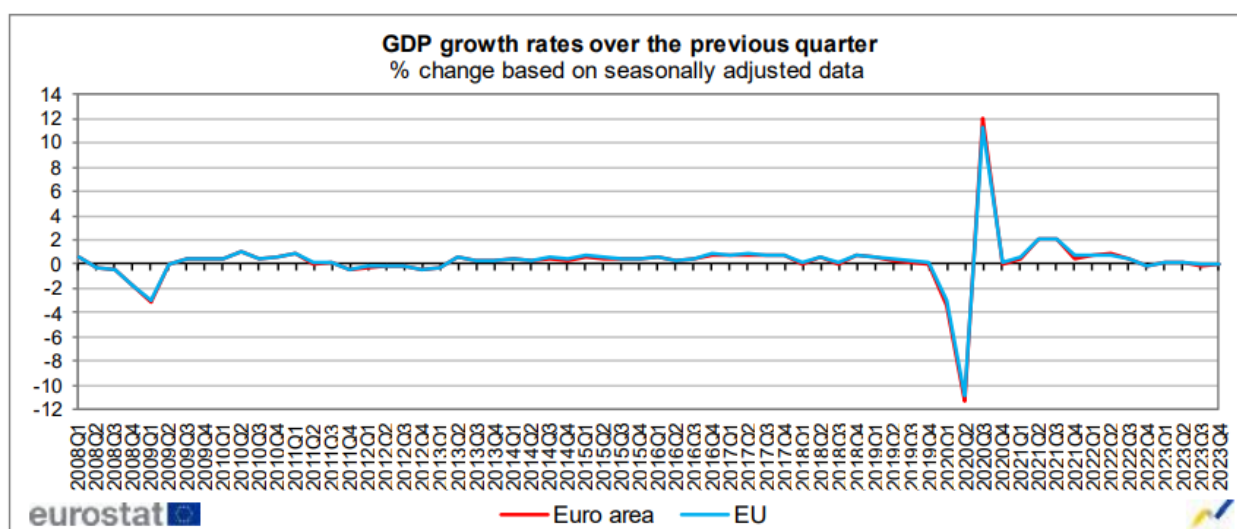

Рисунок 2.8 - Темпи зростання ВВП порівняно з попереднім кварталом (2008-2023 рр.)

Джерело: [46, с. 1]

Європейська економіка, намагаючись відновити свою динаміку після пандемії, стикається з високою інфляцією та швидким підвищенням процентних ставок для її подолання. Особливо важкою стала ситуація з цінами на енергетичні ресурси, спричинена вторгненням Росії в Україну у 2022 році. Німецьке виробництво скоротилося вперше з початку пандемії, а французька економіка, хоча зазнала стагнації в четвертому кварталі, за весь 2023 рік все ж зросла на 0,7%. Трошки краще, ніж очіувалося, виступили Італія та Іспанія, де виробництво зросло на 0,2% і 0,6% відповідно за останні три місяці 2023 року, що допомогло зберегти стабільність європейської економіки наприкінці року.

Підвищення ключових ставок у Європі сприяло зниженню інфляції, але одночасно сповільнило динаміку економічного розвитку країн Єврозони в 2024 році. Ці країни ще не відновилися від наслідків різкого зростання цін на енергоносії у 2022 році. Підсилює цю тенденцію низький внутрішній попит, зумовлений високими цінами на товари та послуги.

До внутрішніх чинників, що впливають на економіку, долучилися зовнішні фактори, зокрема уповільнення економічного розвитку Китаю та геополітична нестабільність на Близькому Сході. За даними, європейська економіка показала мінімальне зростання з початку поточного року. ВВП Єврозони в II кварталі зросло на 0,1%, що є відносно невеликим показником. Ситуація також варіюється за регіонами: ВВП Німеччини залишився на попередньому рівні, у Франції зріс на 0,5%, а в Італії впав на 0,4%.

Незважаючи на слабкість внутрішнього попиту та високі ціни, європейська економіка виявляє достатню стійкість і уникла рецесії. Хоча були очікування спаду у першій половині 2023 року та відновлення у другій, ситуація складніша, і 2024 рік виявився важчим, ніж очіувалося. На сьогоднішній день динаміка ВВП в ЄС продовжує коливатися в залежності від ряду факторів, таких як інфляція, геополітична нестабільність, торгівельні угоди та інвестиційна активність. Європейська економіка активно адаптується до змін, зокрема до переходу до більш сталої, зеленої економіки,

що має вплив на її зростання та співвідношення в глобальному економічному середовищі.

В контексті динаміки ВВП також важливим є коефіцієнт Джині, що відображає рівень нерівності в розподілі доходів серед населення. Цей показник набуває особливого значення в економічному аналізі та політиці, оскільки дозволяє оцінити ступінь соціальної справедливості, рівень доступу до ресурсів і можливостей, а також динаміку економічного розвитку країни.

Низький коефіцієнт Джині (близький до 0) вказує на високий рівень рівності у розподілі доходів, коли більшість населення має схожі доходи, що сприяє соціальній стабільності і розвитку. З іншого боку, високий коефіцієнт Джині (близький до 1) свідчить про значну нерівність у розподілі доходів, коли невелика частина населення має значну частину доходів, що може призводити до соціальних проблем, напруженості і конфліктів.

Серед країн-членів ЄС найнижче значення цього показника має Словенія — 25%, тоді як найвище — 35,5% — зафіксовано в Латвії. Обидва значення свідчать про достатню рівномірність у розподілі доходів (рис. 2.9).

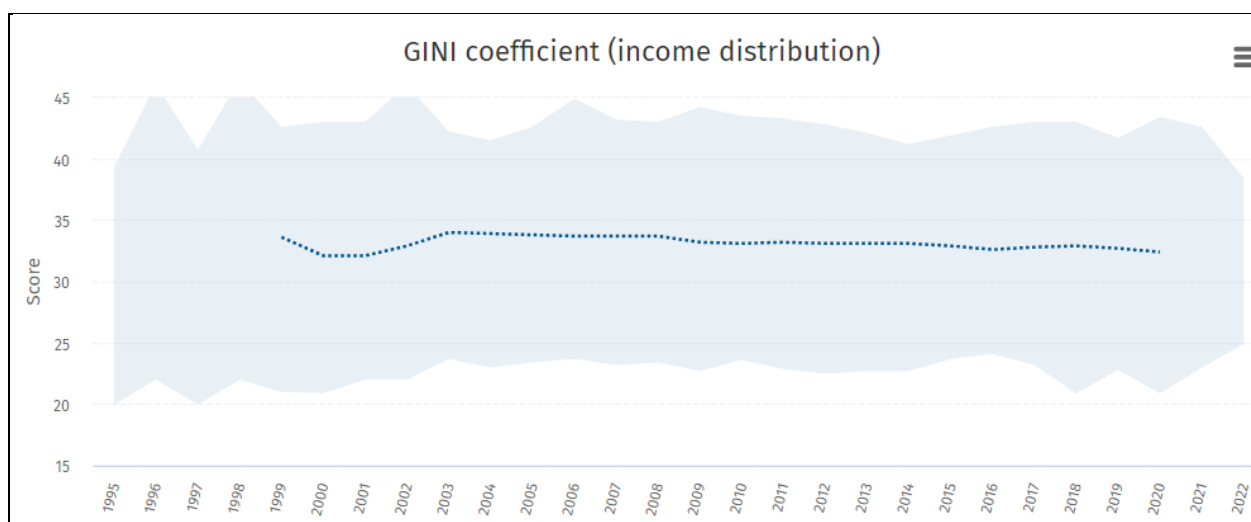

Рисунок 2.9 – Коефіцієнт Джині в ЄС (1995-2022 рр)

Джерело: [47]

Отже, динаміка ВВП країн ЄС за останні роки відображається в контексті глобальних тенденцій, таких як світові кризи, торгівельні відносини та стратегічні методи управління економікою.

З 2010 року країни Європейського Союзу стикалися з проблемами безробіття, особливо під впливом світової фінансової кризи та її наслідків.

Період після світової фінансової кризи характеризувався значним зростанням рівня безробіття в багатьох країнах ЄС. Більшість країн, особливо ті, що мали великі фінансові труднощі, відчули великий тиск на ринку праці. В подальшому ситуація з безробіттям почала покращуватися. Багато країн ЄС змогли знизити рівень безробіття та відновити стабільність на ринку праці. Проте в різних країнах ситуація була різною, і деякі з них продовжували відчувати проблеми з безробіттям. Глобальна пандемія спричинила новий високий рівень безробіття в багатьох країнах ЄС. Локдауни, обмеження та зупинення діяльності підприємств призвели до збільшення безробіття, особливо серед сфер, пов'язаних з послугами та галузей, що найбільше постраждали від пандемії.

Після пандемії країни ЄС знову стали активно займатися питанням зменшення безробіття та підтримки ринку праці. Багато країн вживають заходів для стимулювання зайнятості, навчання та перекваліфікації працівників, а також підтримки малого та середнього бізнесу.

Якщо ж звернутися до статистики останніх років, то слід зазначити, що рівень безробіття в країнах Єврозони в середині 2023 року досяг історичного мінімуму, що свідчить про позитивну динаміку на ринку праці навіть у контексті слабкого економічного зростання. Згідно з відомостями статистичного органу ЄС, у червні рівень безробіття в країнах Єврозони склав 6,4%. Це значно нижче, ніж за прогнозами міжнародних організацій.

У абсолютних виразах, кількість безробітних у Єврозоні в червні зменшилася до трохи більше як 10,8 мільйонів осіб, що на 62 тисячі менше, ніж у попередньому місяці. У липні рівень безробіття в Євросоюзі зменшився

до 5,9%, що порівняно з травнем, коли він становив 6,0%. Проте, безробіття серед молоді в ЄС трохи зросло, а в Єврозоні – зменшилось рис. 2.10.

Рисунок 2.10 – Рівень безробіття в ЄС (2022-2023 рр.)

Джерело: [48]

З рис. 2.10 видно, що в кінці 2023 року відбулося незначне підвищення рівня безробіття до 6,1 %, але на початку 2024 року повернувся до попередньої позначки у 6 %. Окрім цього, незважаючи на рекордно низький рівень безробіття, кількість робочих годин залишається нижчою, ніж до початку пандемії COVID-19, і зростання продуктивності залишається слабким.

Отже, динаміка безробіття в ЄС відображається в контексті глобальних економічних тенденцій, таких як кризи, відновлення та реформи на ринку праці. Кожна країна має свої унікальні виклики і стратегії для вирішення проблем безробіття та створення стійкого економічного зростання.

Рівень державного боргу в країнах-членах ЄС впливає на їх фінансову стабільність та кредитоспроможність, а також може мати великий вплив на курс євро та його довгострокову стійкість. Державний борг Європейського

Союзу визначається як сума грошових зобов'язань, які мають країни-члени ЄС та їх уряди перед кредиторами. Основні складові державного боргу ЄС включають в себе боргові зобов'язання країн-членів ЄС, борги Європейського Стабільного Механізму та борги Європейського Фонду Фінансової Стабільності. З методологічної точки зору Європейський Союз не має єдиного державного боргу, адже кожна країна-член ЄС має свій власний бюджет і власні фінансові зобов'язання. Таким чином, державний борг кожної країни ЄС здебільшого є окремим індикатором фінансової стабільності та економічного стану самої країни (рис. 2.11).

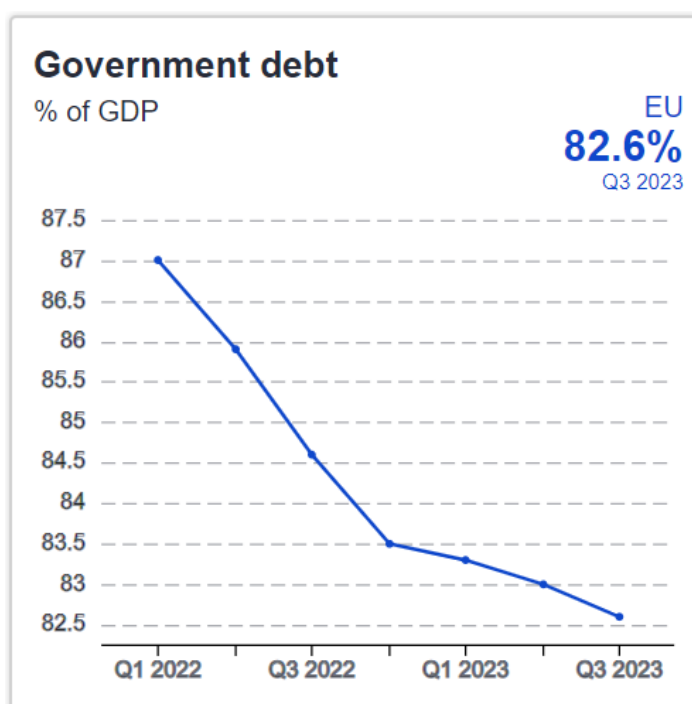

Рисунок 2.11 – Державний борг ЄС у % до ВВП (2021-2023 рр)

Джерело: [49]

Найбільші країни ЄС, такі як Німеччина, Франція, Італія та Іспанія, мають найбільші обсяги державного боргу серед інших країн-членів ЄС. Важливо враховувати, що рівень державного боргу може змінюватися в залежності від економічних умов, фінансових реформ, зовнішньополітичних чинників та інших факторів.

Обсяги та напрямки інвестицій в реальний та фінансовий сектор є важливим показником економічної активності та відкритості для зовнішніх капіталовкладень.

За даними Євростату, динаміка інвестицій в Європейському Союзі може бути оцінена як досить різнопланова і залежить від різних факторів, таких як економічний розвиток, політична стабільність, реформи та зміни в міжнародному оточенні. Інвестиції в ЄС відображають широкий спектр галузей, таких як промисловість, транспорт, енергетика, інновації, ІТ, фінанси тощо. Рівень інвестицій може бути відмінним для кожної галузі, залежно від її конкурентоспроможності, технологічних та ринкових тенденцій. Інвестиції можуть надходити як з внутрішніх джерел (внутрішні підприємства, фонди, державні програми тощо), так і з зовнішніх джерел (іноземні інвестори, міжнародні фонди тощо). Рівень привабливості ЄС для інвесторів залежить від різних факторів, включаючи стабільність, ризики, регулятивність, доступність ресурсів тощо.

Протягом періоду з 2000 по 2007 роки країни Європейського Союзу (ЄС) залучили більш як 43,1% світових прямих іноземних інвестицій. Ця цифра перевищила показники інших країн з розвиненими економіками (23,8%) і країн з економіками, що розвиваються (33%). Проте, в наступному періоді з 2008 по 2016 роки відбувся помітний зсув, коли країни, що розвиваються, почали залучати більше інвестицій, ніж ЄС. У цей період ЄС забезпечував лише 26,7% світових прямих іноземних інвестицій. Цей тренд став наслідком рецесії, спровокованої фінансовою кризою 2007–2008 років, яка негативно позначилася на здатності ЄС залучати іноземні інвестиції. За період з 1997 по 2019 роки спостерігалось зростання припливу іноземних інвестицій в ЄС на понад 300 мільярдів доларів США, що становить збільшення на понад 208%. Ці інвестиції відіграють ключову роль у зв'язку між сучасною економікою з її викликами, вирішенням проблем економічних учасників і майбутньою економікою, що має свої ресурси та можливості в країнах ЄС.

Останнім часом спостерігається певна волатильність у рівні інвестицій в ЄС, що зумовлено різними економічними та політичними факторами. Наприклад, після фінансової кризи 2008-2009 років був спад у рівні інвестицій, але потім, зазвичай, спостерігається певне відновлення.

Інвестиції вважаються важливим фактором для розвитку економіки ЄС, сприяючи створенню робочих місць, впровадженню нових технологій, підвищенню конкурентоспроможності та стимулюванню економічного зростання. Для залучення інвестицій до ЄС впроваджуються різноманітні стратегії та програми, такі як програми фінансової підтримки, сприяння інноваціям, підвищення ефективності регуляційного середовища тощо.

Отже, динаміка інвестицій в Європейському Союзі є складною і залежить від багатьох факторів, проте інвестиції залишаються ключовим елементом для стабільного та стійкого економічного розвитку регіону.

Світовий банк прогнозує, що зростання в ЄС зменшиться до 2,4% у 2024 році, а після цього підніметься до 2,7% у 2025 році. Основними факторами такого зростання є приватне споживання, яке отримує підтримку від зниження інфляційного тиску, і експорт, який стимулюється поступовим відновленням у зоні євро. Проте невизначеність, пов'язана з російським вторгненням в Україну, грає важливу роль у формуванні перспектив регіону. Очікується, що зростання в регіоні прискориться до 3,1% у поточному році та до 3,7% у 2025 році.

2.3 Перспективи створення цифрового євро

Останнім часом центральні банки різних країн швидко виявили бажання створити власні цифрові валюти. Наприклад, цифровий юань вже діє, існують кілька варіантів цифрового долара, таких як Tether – стейблкоїн, який прив'язаний до курсу долара. Роботи над цифровим євро також активно ведуться і незабаром можуть призвести до результатів [48].

Відповідно до зростаючого попиту на цифрові платежі, Європейський центральний банк розглядає можливості створення цифрового євро як реакцію на цей тренд. Передбачається, що цифровий євро виконуватиме три основні функції: особисті платежі між користувачами, торгові операції у магазинах, а також платежі між державними органами чи між державами.

Європейський центральний банк, ведучи роботу над цифровим євро, поки не прийняв остаточного рішення про його запуск. Зараз проводяться тести, результати яких будуть вирішальними для майбутнього цієї криптовалюти. Іншими словами, плани щодо цифрового євро залежать від результатів випробувань, які мають відбутися невдовзі.

Хоча у Європейському Союзі є певні сумніви щодо блокчейну і можливостей його використання на державному рівні, світовий тренд у напрямку цифрових активів змушує ЄЦБ дотримуватися темпу цифрової трансформації. Остаточне рішення щодо цифрового євро буде прийняте після аналізу результатів тестів, що є показником уважного підходу до впровадження нової криптовалюти.

У межах Євросоюзу проводяться спільні ініціативи з тестування єдиної цифрової валюти. Наприклад, компанія Amazon працюватиме над системою платежів у цифрових євро для сфери електронної комерції. Також, інші компанії, такі як CaixaBank, Worldline, EPI і Nexi, беруть участь у розробці різних аспектів цифрового євро для різних сфер використання [49, с. 165].

Очікується, що результати тестів будуть оприлюднені у 2024 році, а повноцінне впровадження цифрового євро можливе не раніше 2026 року, у залежності від успіху тестувань та підтримки технологічних платформ. Такі кроки визначаються необхідністю регулювання ринку цифрових активів та підготовки до їхнього широкомасштабного використання в майбутньому.

Звичайному громадянину може здатися, що впровадження цифрового євро не змінить його щоденного життя, адже для нього це буде просто зміна формату грошових платежів з готівки на цифровий формат. Однак ця інновація має значні наслідки для комерційних та центральних банків, які

будуть включені в систему Європейського центрального банку для емісії цифрового євро. Головна ідея полягає в тому, що цифровий євро буде обмінюватися за стандартним курсом 1:1 на готівковий або безготівковий формат.

З перспективи контролю грошової маси, впровадження цифрового євро спростить цей процес для центральних банків, оскільки цифрові кошти не можна приховати, і вони легко контролюються та відстежуються. Крім того, перехід до цифрових активів або інших валют може бути обмежений або регульований за необхідності.

Зважаючи на те, що емісія Bitcoin може бути намайнена, у випадку цифрового євро ЄЦБ матиме монополію на його емісію. Однак система цифрового євро буде взаємодіяти з комерційними банками, що дозволить людям здійснювати перекази між своїми рахунками в комерційних банках та цифровими рахунками у євро.

Впровадження системи цифрового євро також має важливе значення для уряду, оскільки це спростить контроль за доходами та витратами громадян. Завдяки транзакціям, які будуть публічно доступні та прив'язані до конкретних осіб, уряд зможе ефективніше виявляти та запобігати випадкам відмивання грошей.

У відмінності від аналогового євро, цифровий євро не може бути використаний для нелегальних діяльностей, оскільки всі операції будуть публічно записані і доступні для перевірки. Це робить впровадження AML (проти дія відмивання грошей) більш ефективним, оскільки всі значні платежі в Європейському союзі можна буде проводити через цифровий євро.

Загалом, впровадження цифрового євро має значні переваги в контролі та ефективності фінансових операцій, а також у запобіганні нелегальним діям.

Один з основних аспектів використання криптовалют - це можливість використовувати їх як інвестиційний інструмент для довгострокового збереження вартості грошей. У порівнянні зі зберіганням грошей у формі

готівки, інвестування у криптовалюту може бути більш ефективним, дозволяючи не лише зберегти вартість грошей, а й отримати додатковий дохід. Криптовалюту можна зберігати на електронних гаманцях або у спеціальних «холодних гаманцях», які дозволяють зберігати активи в безпеці. Проте варто пам'ятати, що криптовалюти характеризуються високою волатильністю, тому їх варто розглядати як високоризиковий інвестиційний інструмент.

Крім того, криптовалюти можуть використовуватися для стейкінгу - це процес, коли користувачі переказують свої активи на спеціальні рахунки і отримують пасивний дохід. Це схоже на банківські вклади, але з вищою рівнем прибутковості. Також криптовалюти можуть бути використані для зручних та швидких розрахунків без високих банківських комісій, особливо корисно у випадках міжнародних переказів. Це може мати велике значення, особливо у складних ситуаціях, коли інші методи переказу грошей не доступні. Нарешті, криптовалюти також можуть бути використані для спекуляцій та торгівлі, особливо з урахуванням їхньої високої волатильності, яка може призвести до значних змін у ціні активів.

Загалом, криптовалюти мають різноманітні застосування - від інвестування та збереження вартості до зручних розрахунків та можливості отримати прибуток від торгівлі. Однак їхня висока волатильність та ризик пов'язаний з цими активами слід враховувати при прийнятті рішення щодо їхнього використання.

Одне з ключових побоювань стосовно цифрового євро полягає у тому, що така валюта може сприяти виведенню коштів з комерційних банків під час кризи. Для заспокоєння стосовно можливості банкрутства комерційних банків, Європейський центральний банк вирішив встановити обмеження на кількість цифрових євро, якою може володіти кожна особа, ймовірно, близько 3000 євро.

Міжнародний валютний фонд заявив, що цифрові валюти повинні мати обмежений вплив на грошово-кредитну політику за межами кризових

періодів і опублікував інструкцію про запровадження цифрових валют для центральних банків. Подібно до фізичних грошей, користувачі матимуть можливість здійснювати невеликі офлайн-платежі в цифрових євро, і ЄЦБ заявив, що не буде зберігати жодних даних про конкретні транзакції.

Цифровий євро буде розповсюджуватися через ЄЦБ, а також комерційні банки та постачальники цифрових гаманців. Він буде доступний лише для мешканців Єврозони та її громадян за кордоном, що виключає можливість масового впровадження у країнах зі слабкою місцевою валютою.

Згідно з даними Європейської комісії, електронні платежі в ЄС зросли з 184,2 трлн євро (201,7 трлн доларів) у 2017 році до 240 трлн євро у 2021 році, що прискорилося пандемією COVID-19 [50].

Отже, запровадження цифрового євро має потенціал стати значним кроком у напрямку модернізації фінансової системи Євросоюзу та стимулювання цифрової економіки. Цифровий євро може спростити та збільшити доступність безготівкових операцій, що сприятиме зменшенню витрат та швидкості обробки транзакцій. Використання технологій блокчейну та криптографії може покращити безпеку та захист особистих даних користувачів, зменшуючи ризики шахрайства та кібератак. Також цифровий євро може сприяти розвитку нових фінтех-послуг, електронної торгівлі та інших цифрових інновацій, що підсилить конкурентоспроможність європейських компаній та економіки загалом, але може вимагати оновлення фінансової інфраструктури та стандартів, що в свою чергу підтримає розвиток технологій та цифрових послуг.

Висновки до розділу 2

Аналіз ефективності поточного стану Європейської валютної системи та перспективи її подальшого розвитку вказують на кілька ключових висновків. По-перше, пандемічна криза та її економічні наслідки, війна росії

проти України підкреслили необхідність реформування та зміцнення функціонування валютного союзу. По-друге, велике значення має підтримка економічної стабільності, спрямована на зменшення нерівності серед країн-учасниць та збереження єдності європейського фінансового простору.

У контексті подальшого розвитку важливо враховувати потребу у гнучкості та адаптивності системи до змін у геополітичному середовищі та економічних умовах. Технологічні інновації, такі як цифрові валюти та блокчейн-технології, можуть стати ключовими аспектами майбутнього розвитку європейської валютної системи, сприяючи підвищенню ефективності та безпеки фінансових транзакцій.

Напрямки подальшого розвитку включають покращення механізмів макроекономічного управління, збільшення інтеграції фінансових ринків, підтримку стійкості банківського сектору та сприяння інвестиціям у нові технології. Однак, для успішного розвитку системи необхідно поглиблене співробітництво між країнами-членами, а також постійне оновлення та вдосконалення регуляторного середовища.

Таким чином, аналіз показує, що європейська валютна система має потенціал для подальшого розвитку та вдосконалення, проте вимагає комплексного підходу та активної діяльності з боку всіх учасників для досягнення стійкого та конкурентоспроможного фінансового середовища.

ВИСНОВКИ

Отже, дослідження, здійснене в кваліфікаційній роботі, дозволяє зробити низку важливих висновків.

Теоретико-методологічні засади створення та функціонування Європейського валютного союзу дозволяють зрозуміти ключові аспекти, які лежать в основі цієї валютної системи та визначають її розвиток, що був обумовлений історичними подіями та потребами країн Європейського Союзу у стабільності та економічній інтеграції. Процес створення ЄВС відображає прагнення до спільного валютного простору та сприяння економічному зростанню. Важливими методологічними підходами є вивчення валютних режимів, оцінка макроекономічної збалансованості країн-учасниць, аналіз валютно-курсової політики та її впливу на економіку ЄС.

Успішне функціонування ЄВС базується на регулюванні валютних режимів, сприянні фінансовій стабільності та зміцненні економічного співробітництва між країнами-учасницями.

Створення Європейської валютної системи в рамках Економічного та Валютного союзу ЄС має важливе значення для економічної інтеграції країн-учасниць та забезпечення стабільності валютного простору Європи. Основною метою створення ЄВС було зменшення валютних коливань, підвищення конкурентоспроможності країн ЄС на світових ринках та сприяння економічній інтеграції. Процес створення ЄВС включав кілька етапів, таких як узгодження валютних курсів, впровадження євро як спільної валюти, створення єдиної валютної політики та координація макроекономічної політики. Для ефективного функціонування ЄВС була створена відповідна інституційна база, яка включає Європейський центральний банк та Європейську валютну комісію.

Принципи та елементи Європейської валютної системи відображають важливі аспекти функціонування цієї системи і взаємозв'язок її складових

частин. Одним із ключових принципів ЄВС є спільна грошова політика, яка визначається та реалізується Європейським центральним банком (ЄЦБ). Цей принцип спрямований на забезпечення стабільності цін та економічного зростання в Єврозоні. Один з елементів ЄВС - це фінансова інтеграція, яка охоплює розвиток спільних фінансових інструментів, таких як єврооблігації та євродепозити, що сприяють зміцненню фінансової стійкості в регіоні.

Запровадження євро мало значний вплив на європейський регіон і принесло як позитивні, так і негативні наслідки. Одним з головних позитивних аспектів запровадження євро було зниження валютних ризиків для країн-учасниць. Впровадження спільної валюти сприяло стабільності обмінних курсів та зменшенню коливань на фінансових ринках. Євро сприяло полегшенню торгівлі між країнами Єврозони та залученню іноземних інвестицій, однак, цей ефект не був рівномірним у всіх країнах і може варіюватися залежно від економічних умов. Євро також створило простіший механізм управління валютним регіоном, оскільки необхідно узгоджувати меншу кількість монетарних політик.

Запровадження євро також призвело до втрати країнами-учасницями частини суверенітету в грошовій політиці. Рішення про відсоткову ставку та інші монетарні заходи тепер приймаються централізовано, що може обмежувати можливості країн для реагування на внутрішні економічні проблеми. Втім, країни Єврозони також стикаються з проблемами спільного впливу криз, таких як фінансова криза 2008 року та криза боргового ринку. Ці кризи підкреслили необхідність ще глибшої інтеграції та координації в грошовій політиці.

Сучасна роль євро у світових економічних відносинах визначається численними факторами та впливами, які варіюються від позитивних до викликів. Євро займає значне місце серед міжнародних резервних валют, спільно з долларом США та іншими глобальними валютами, що свідчить про довіру світової економіки до стабільності та надійності євро. Євро є одним з провідних валютних інструментів у міжнародній торгівлі та фінансах та

використовується для здійснення платежів, фінансових операцій та інвестицій у різних секторах економіки. Загалом, євро є символом європейської інтеграції та спільності, що сприяє зміцненню політичних та економічних зв'язків між країнами-учасницями.

Незважаючи на свою сильну позицію, євро також зіткнувся з конкуренцією з боку інших валют, таких як долар США та китайський юань, що створює певні виклики для міжнародного статусу євро. Роль євро у світових економічних відносинах також пов'язана з фінансовою стабільністю та здатністю Європейського Союзу ефективно реагувати на економічні виклики та кризи.

Загальний стан євро та Європейської валютної системи свідчить про стабільність їх функціонування, що сприяє підтримці економічної стабільності в країнах ЄС. Взаємозв'язок між євро і динамікою економіки ЄС відображається у зростанні торговельного обороту, інвестиційних можливостях та стабільності фінансових ринків.

Незважаючи на позитивні показники, євро і Європейська валютна система стикаються з зовнішніми викликами, такими як геополітичні нестабільності, що можуть впливати на їхню ефективність. Розвиток економіки ЄС вимагає постійних інновацій та реформ у валютній системі, щоб забезпечити її адаптацію до змін у світовій економіці.

Але в той же час, існує потенціал для подальшого зростання та розвитку економіки ЄС в контексті європейської валютної системи, особливо за умови відповідних стратегічних дій та сприятливого міжнародного середовища.

Однією з таких інноваційних стратегічних дій є впровадження цифрового євро, спрямоване на підвищення конкурентоспроможності та відповідь на виклики децентралізації фінансових технологій.

Цифровий євро може стати важливим кроком у напрямку технологічної інновації та розвитку фінансових послуг, що сприятиме стійкому економічному зростанню. Успішне впровадження цифрового євро потребує

не лише технічної підготовки, але й впровадження відповідних регуляторних та правових реформ для забезпечення стабільності та захисту користувачів. Перспективи впровадження цифрового євро також пов'язані з питаннями міжнародного впровадження та співпраці з іншими країнами та регіонами, що може вплинути на його прийняття та ефективність.

В цілому, впровадження цифрового євро має потенціал стати важливим кроком у розвитку фінансової системи ЄС, проте вимагає комплексного підходу, ретельної підготовки та врахування ризиків та перспектив.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Treaty on the Functioning of the European Union. *Access to European Union Law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/treaty-on-the-functioning-of-the-european-union.html> (last accessed: 01.04.2024).
2. The Bretton Woods Conference, 1944. *U. S. Department of State*. URL: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/wwii/98681.htm> (last accessed: 01.04.2024).
3. Pierre Werner. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Pierre_Werner (last accessed: 09.04.2024).
4. Angelos Delivorias. A history of European monetary integration. *European Parliamentary Research Service*. March 2015. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/551325/EPRS_BRI%282015%29551325_EN.pdf (last accessed: 11.04.2024).
5. The Delors Committee (1988-89). *European Central Bank*. URL: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history-arts-culture/archives/delors/html/index.en.html> (last accessed: 14.04.2024).
6. European Central Bank. URL: <https://www.ecb.europa.eu/home/html/index.en.html> (last accessed: 17.04.2024).
7. ECB, ESCB and the Eurosystem. *European Central Bank*. URL: <https://www.ecb.europa.eu/ecb/orga/escb/html/index.en.html> (last accessed: 21.04.2024).
8. Rutan Bhattacharyya. European Monetary System. *Wallstreetmojo*. January 29, 2024. URL: <https://www.wallstreetmojo.com/european-monetary-system/> (last accessed: 21.04.2024).
9. History of the economic and monetary union. *Europarlament*. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/79/history-of-the-economic-and-monetary-union> (last accessed: 24.04.2024).
10. Nadia Calviño. The EIB is the bank of the European Union. *European Investment Bank*. URL: <https://www.eib.org/en/index> (last accessed: 21.04.2024).

11. Безрукова Н., Свічкарь В. Європейська валютна система: проблеми та розробки перспективної оцінки. *Економіка і регіон*. 2019, 1(72). С. 49-55. DOI:[https://doi.org/10.26906/EiR.2019.1\(72\).1437](https://doi.org/10.26906/EiR.2019.1(72).1437).
12. Темешева А., Аксапар З. Європейські валютні механізми. *Міжнародний науковий вісник*. 2022, № 1-2 (25-26). URL: <http://visnyk-international.uzhnu.edu.ua/article/view/260244> (дата звернення: 06.04.2024).
13. Полагнин Д. Д., Борідка А. Ю. Розвиток та функціонування Європейської валютної системи. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2018, №9. С. 79-84. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V9\(2018\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V9(2018)-10)
14. David Howarth, Lucia Quaglia. The Political Economy of European Banking Union. *Oxford University Press*, 2016. 84 p. URL: <https://search.worldcat.org/title/1066528257> (last accessed: 21.04.2024).
15. Paul Grauwe. 4 Exchange Rate Arrangements Between the Ins and the Outs. *Exchange Rate Arrangements Between Ins and Outs*. 10 Sep 1997. P. 97-118.
16. European Currency Unit. *Eurostat Statistics Explained*. URL: [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:European_currency_unit_\(ECU\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:European_currency_unit_(ECU)) (last accessed: 19.04.2024).
17. Мартинов А.Ю. Маастрихтський договір. *Енциклопедія історії України*: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2009. - 790 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Maastrihtsky_dogovir (дата звернення: 07.04.2024).
18. ЕКЮ (ECU). *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/reference/currency/sign/xeu/> (дата звернення: 06.04.2024).
19. III Recent Changes in the European Exchange Rate Mechanism. *International Monetary Fund*. 30 Oct 1993. URL:

<https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781557753403/ch03.xml> (last accessed: 11.04.2024).

20. Дрималовська Х. В., Шаєганрад Е. П. Європейська валютна система: позитивні та негативні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2023, Випуск 71. С. 26-30. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2023/71_2023/7.pdf (дата звернення: 06.04.2024).

21. Чугаєв О. А. Валютно-фінансова інтеграція в Європейському Союзі : навч. посіб. Київ : ВПЦ "Київський університет", 2021. 159 с.

22. Міжнародні фінанси : навч. посіб. для студ., які навчаються за спеціальністю 051 «Економіка», спеціалізацією «Міжнародна економіка» за денною формою навчання / І. М. Грінько ; КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 109 с.

23. Свічкарь В.А. Поліваріантність розвитку світової валютної системи у посткризовий період. *Ефективна економіка*. 2019. № 1. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/01_2019/36.pdf (дата звернення: 08.04.2024).

24. Буяльська В. Поняття та еволюція світової валютної системи. IV Міжнародній науково-практичній конференції молодих вчених «Фінансові механізми сталого розвитку України в умовах сучасних викликів». Київ, НУБІП. 3 червня 2022 р. С. 234-240. URL: <http://socrates.vsau.org/repository/getfile.php/31329.pdf> (дата звернення: 06.04.2024).

25. Марена Т.В. Фінансово-кредитні системи зарубіжних країн: навч. посібник. Маріуполь: МДУ, 2019. 154 с.

26. Кузняк Б. Я. Свічкарь В. А. Особливості митного регулювання в країнах Європейського Союзу. *Ефективна економіка*. 2018. № 04. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2018/9.pdf (дата звернення: 09.04.2024).

27. Кулай А. В. Еволюція валютної політики ЄС. *Економічний форум*. Луцький національний технічний університет. 2015. №3 С. 77 – 88. URL: <http://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/10099> (дата звернення: 09.04.2024).
28. Paul R Masson. 8 Characteristics of the Euro, the Demand for Reserves, and Policy Coordination Under EMU. 10 Sep 1997. *IMF eLIBRARY*. URL: <https://www.elibrary.imf.org/display/book/9781557756640/ch013.xml> (last accessed: 11.04.2024).
29. Poul M. Thomsen. International Role of the Euro. *International Monetary Fund*. Brussels, September 19, 2019. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2019/10/21/SP091919-international-role-of-the-euro> (last accessed: 13.04.2024).
30. Carney M. The Growing Challenges for Monetary Policy in the Current International Monetary and Financial System. *Speech at the Federal Reserve's Jackson Hole Economic Policy Symposium*. 2019. URL: <https://www.bankofengland.co.uk/speech/2019/mark-carney-speech-at-jackson-hole-economic-symposium-wyoming> (last accessed: 11.04.2024).
31. Agnès Bénassy-Quéré. The euro as an international currency. *Documents de Travail du Centre d'Economie de la Sorbonne*. March 2015. 24 p. URL: <https://shs.hal.science/halshs-01144371/document> (last accessed: 11.04.2024).
32. Francisco Ledesma Rodríguez. The Credibility of the European monetary System: A Review. *Cuadernos de Economía*. 2008, Vol. 31. Issue 86. p. 5-34. DOI: 10.1016/S0210-0266(08)70023-2 (last accessed: 21.04.2024).
33. Європейська економічна інтеграція: навчальний посібник / С.М. Кваша, О.М. Файчук, О.В. Файчук. Київ : НУБіП України, 2019. 282 с.
34. Anya Andrianova and Alexandre Tanzi. Euro's Use in International Payments Drops to Three-Year Low. *Bloomberg*. 18.05.2023. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2023-05-18/euro-s-use-in-international-payments-drops-to-three-year-low?srnd=premium-europe> (last accessed: 16.04.2024).

35. SDRs per Currency unit and Currency units per SDR last five days. *International Monetary Fund*. URL: https://www.imf.org/external/np/fin/data/rms_five.aspx (last accessed: 16.04.2024).

36. World Currency Composition of Official Foreign Exchange Reserves (1995-2022). *International Monetary Fund*. URL: <https://www.imf.org/en/publications/gfsr> (last accessed: 20.04.2024).

37. Eric McCoy. Euro-US Dollar Exchange Rate Dynamics at the Effective Lower Bound. *Economic Brief*. JULY 2020. 22 p. (last accessed: 11.04.2024).

38. Euro to US Dollar Exchange Rate Chart. *Xe Historical Currency Exchange Rates Chart*. URL: <https://www.xe.com/currencycharts/?from=EUR&to=USD&view=5Y> (last accessed: 26.04.2024).

39. Piero Cingari. Euro-Dollar outlook 2024: Navigating political and economic challenges. *Euronews*. 02/01/2024. URL: <https://www.euronews.com/business/2024/01/02/euro-dollar-outlook-2024-navigating-political-and-economic-challenges> (last accessed: 21.04.2024).

40. Euro to British Pound Sterling Exchange Rate Chart. *Xe Historical Currency Exchange Rates Chart*. URL: <https://www.xe.com/currencycharts/?from=EUR&to=USD&view=5Y> (last accessed: 26.04.2024).

41. Euro to Japanese Yen Exchange Rate Chart. *Xe Historical Currency Exchange Rates Chart*. URL: <https://www.xe.com/currencycharts/?from=EUR&to=USD&view=5Y> (last accessed: 26.04.2024).

42. Euro to Chinese Yuan Renminbi. Exchange Rate Chart. *Xe Historical Currency Exchange Rates Chart*. URL: <https://www.xe.com/currencycharts/?from=EUR&to=USD&view=5Y> (last accessed: 26.04.2024).

43. Annual inflation down to 2.8% in the euro area. *Eurostat*. 24.02.2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-euro-indicators/w/2-22022024-AP> (last accessed: 28.04.2024).
44. European Statistical Monitor. *An official website of the European Union*. April 2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/dashboard/european-statistical-monitor/> (last accessed: 28.04.2024).
45. Trade Policy Review: European Union. *World Trade Organization*. 7 JUNE 2023. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp542_e.htm (last accessed: 28.04.2024).
46. Preliminary flash estimate for the fourth quarter of 2023 GDP stable in both the euro area and the EU +0.1% and +0.2% respectively compared with the fourth quarter of 2022. *Eurostat*. 15/2024 - 30 January 2024. URL: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/18404141/2-30012024-AP-EN.pdf/90da3cfd-0c61-d735-3d27-2597bd170e28> (last accessed: 24.04.2024).
47. GINI coefficient (income distribution). *World Health Organization*. URL: https://gateway.euro.who.int/en/indicators/hfa_617-0280-gini-coefficient-income-distribution/#id=27335 (last accessed: 24.04.2024).
48. Євтушенко І. Цифровий євро: як Європа готується до запуску офіційної криптовалюти. *Finance.ua*. 2022, 23 листопада. URL: <https://finance.ua/ua/saving/cifrovuj-evro> (дата звернення: 16.04.2024).
49. Доценко О. В., Михня А. В. Європейське регулювання ринку криптовалют та його імплементація в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Право». Випуск 36, 2023. DOI.org/10.26565/2075-1834-2023-36-19. С. 163-168.
50. Francesco Canepa. ECB starts preparation for digital euro in multi-year project. *Reuters*. October 18, 2023. URL: <https://www.reuters.com/markets/currencies/ecb-starts-preparation-digital-euro-multi-year-project-2023-10-18/> (last accessed: 21.04.2024).